

NESTNIK

Letnik XXVIII.

Celovec, petek, 6. Julij 1973

Štev. 27 (1615)

Po dunajskem razgovoru

Koroški Slovenci smo doslej pozdravili vsak, še tako majhen korak, ki ga je stala vlada v smeri rešitve odprtih vprašanj slovenske narodnostne skupnosti. V smislu našega in splošno demokratičnega načela, da je mogoče rešiti narodnostno vprašanje le v sodelovanju in v sporazumu s prizadeto narodnostno skupnostjo, smo bili še posebno zadovoljni, ko je kancler Kreisky svojačasno še kot zunanji minister prišel v neposredni kontaktni razgovori med vlado in slovensko narodnostno skupnostjo. Saj smo upravičeno pričakovali, da bo v neposrednem sočlenju vprašanj lažje prišlo vsaj do znane rešitve.

Danes vse kaže, da so očitki mladine upravičeni, da smo predolgo verovali in čakali, čeprav je brez vsake odgovornosti in obveznosti lahko samo kritizirati, medtem ko osrednji organizaciji kot zastopstvo naše narodnostne skupnosti nastaja za vsako odločitev tudi odgovornost in v vsako odločitvijo prevzame tudi obveznosti. Zato nas nič ni sram, da smo v zavesti odgovornosti vedno izkoristili vsako nam nudeno priložnost, da sočimo pristojno vlado z našimi vprašanji.

Ko smo vendar po izkušnjah tako s koalicijsko vlado kot pozneje z ÖVP-jevske in končno z SPÖ-jevske vlade prišli do spoznanja, da neobvezni, občasni razgovori niso uspešni in smotni za ureditev vprašanj, smo že za časa kanclerja Klause in potem ponovno ter zlasti lani 6. aprila od kanclerja Kreiskega zahtevali institucionalizacijo teh kontaktnih razgovorov, kar nam je bilo tudi zagotovljeno.

Polek dogodkov od tega časa je po znan: sprejetje zakona o dvojezičnih napisih v najmanjšem obsegu mimo prizadete narodnostne skupnosti, jessenski izgradi, kapitulacija vlade pred nacionalističnimi in neonacističnimi silami, ustanovitev tako imenovane študijske komisije na zahtevo ÖVP, odklonitev sodelovanja v tej komisiji s strani ZSO in NSKS, sprožitve internacionalizacije in porast vpliva nemško-nacionalističnih sil po zadnjih občinskih volitvah v politični strukturi na Koroškem.

V tej situaciji sta osrednji organizaciji zlasti ob poznani Kreiskyjevi reakciji na odklonitev našega sodelovanja v komisiji, češ „da bi bili slabo poučeni, če bi omahovali glede sodelovanja v komisiji“, da se z našim predlogom za aktivizacijo v načelu zagotovljenega kontaktnega komiteja „ne more baviti“ in končno, da bomo zaman čakali, ker „druga komisija ne bo“, stali pred težko odločitvijo, ali se naj sploh odzoveta vabilu na razgovor, ki naj bi imel glavni namen dognati naše stališče do mnenj in predstav študijske komisije.

Če smo se vabilu kljub temu odzvali, potem zato, ker smo svojočasno zahtevali tak kontaktni komite in ker smo hoteli po oni strani ponovno dokazati svojo pripravljenost za konstruktivno sodelovanje, po drugi strani pa dati vladi in večinskemu narodu še enkrat priložnost, da pokažeta svojo iskreno voljo za dokončno rešitev vseh odprtih vprašanj naše narodnostne skupnosti. To je bilo naše izhodišče, to pa smo tudi nedvoumno povedali vladi v odgovoru na vabilo in poudarili, da ne želimo nadalje neobvezno obravnavati posameznih problemov, marveč končno doseči konkretne sklepe glede oblike, funkcije in načina dela kontaktnega komiteja ter glede terminskega koledarja za zagotovitev čimprejšnje globalne rešitve vseh odprtih vprašanj člena 7 državne pogodbe.

V tej smeri je tudi potekal zadnji razgovor na Dunaju. Po neolepšanem prikazu neznoznega trenutnega položaja smo jasno poudarili, da ne moremo priznati delitve našega ljudstva na dve kategoriji, da ne moremo pristati na nobeno obliko ugotavljanja manjšine in da je rešitev mogoča samo na teritorialni osnovi. Ko je prišlo do sporazuma v bistvenih pogledih na sestav, obliko in način dela kontaktnega komiteja, smo se skoraj razšli, ko je zvezni kancler absolutno odklonil pristane na kakršnokoli terminski koledar.

V ožigled točnega zagotovila kanclerja, da se bo kontaktni komite bavil z vprašanjem globalne rešitve vseh problemov člena 7 in naše narodnostne skupnosti sploh, da se bo kancler sam osebno zavzemal za obravnavanje in sprojetje doželenih rešitvenih predlogov v ministrskem svetu in da se bo končno kontaktni komite sestajal redno vsak drugi mesec, pa smo pristali na sodelovanje v kontaktnem komiteju z izrecnim pridržkom, da bomo prekinili svoje sodelovanje, čim bi

Ne več besede, samo še dejanja

nam morejo povrniti zaupanje v pripravljenost Avstrije, da bi pravično rešila manjšinska vprašanja

V četrtek prejšnji teden so bili v uradu zveznega kanclerja na Dunaju kontaktni razgovori med zvezno vlado in predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev. V slovenski delegaciji so bili s strani Zveze slovenskih organizacij na Koroškem predsednik dr. Franci Zwitter, podpredsednika dež. posl. Hanzi Ogris in dr. Pavle Apovnik ter člana upravnega odbora okr. nadz. Rudi Vouk in prof. Milan Kupper, s strani Narodnega sveta koroških Slovencev pa predsednik dr. Joško Tischler, podpredsednika dr. Reginald Vospemnik in dr. Matevž Grilc, osrednji tajnik dipl. jur. Filip Warasch in namestnik tajnika Karel Smolle. Vlado so zastopali zvezni kancler dr. Kreisky, zunanji minister dr. Kirchschläger, vodja oddelka za mednarodno pravo poslanik dr. Nettel, za ustavno službo sekijski svetnik dr. Adamovich, za prosvetno ministrstvo sekijski svetnik dr. Köbescy in ministerialni svetnik dr. Mussi od urada zveznega kanclerja, za koroško deželno vlado pa deželni glavar Sima in dr. Baumann.

Predstavniki koroških Slovencev so najprej obrazložili svoje predstave o sestavi, nalogah in načinu dela stalnega kontaktnega komiteja, ki naj bi razpravljal o vseh odprtih vprašanjih slovenske narodnostne skupnosti ter predvsem izdelal osnutek za globalno rešitev celotne problematike člena 7 državne pogodbe. V teku pogovora, ki je bil dokaj oster, je delegacija zastopnike vlade konfrontirala z današnjim položajem na Koroškem. Opozorjeno je bilo na dvojno mero in na dvovrstno pravico ter na zastrupljeno politično ozračje, kot je prišlo do izraza zlasti lani jeseni in pred letošnjimi občinskimi volitvami. Z vsa odločnostjo je bilo kot povsem nesprejemljivo odklonjeno kakršnokoli ugotavljanje manjšine, tudi v obliki kakega ljud-

prišli do prepričanja, da večinska stran neče rešitve in bi torej tudi kontaktni komite tudi tu služil le zavlačevanju rešitve našega vprašanja v nedogled na škodo življenjskih interesov slovenske narodnostne skupnosti.

To ni noben ultimatum, to je samo nujna posledica dosedanjih izkušenj — edina dosledna odločitev, če nečemo ponovno podložiti iluziji, da se dajo problemi rešiti z odlaganjem in zavlačevanjem ter z lepimi obljubami.

Tega pa nečemo! Nečemo in terjamo čimprejšnjo globalno rešitev naših življenjskih vprašanj, in to iskreno v sodelovanju z vlado v kolikor pa bi tudi v bodoče prevladala metoda zavlačevanja, odločno z nadaljevanjem započete internacionalizacije.

Po dunajskem razgovoru je ostala torej slej ko prej upravičena skepsa, ki pa je v smislu omenjenega pridržka stvarno in časovno točno omejena.

Dr. Franci Zwitter

Vprašanja narodnih manjšin na evropski konferenci v Helsinkih

V glavnem mestu Finske se je v torek začela konferenca o varnosti in sodelovanju v Evropi. Na konferenci so se zbrali zunanji ministri 33 evropskih držav (edinoletna Albanija je odklonila sodelovanje) ter Amerike in Kanade, na otvoritveni seji pa je bil navzoč tudi glavni tajnik OZN Kurt Waldheim.

Splošno prevladuje mnenje, da gre pri tej konferenci za zgodovinsko srečanje, ki bo gotovo zelo bistveno vplivalo na bodoči razvoj politike v Evropi in sploh na svetu. Delo konference bo potekalo v treh fazah: sedanji konferenci zunanjih ministrov bo sledila delovna faza v komisijah in pododbrih, v zaključni fazi pa naj bi se sestali predsedniki vlad ali celo držav.

Razprave na konferenci bodo veljale najrazličnejšim vprašanjem varnosti in sodelovanja. Na pobudo Jugoslavije pa se bodo na konferenci posebej pogovorili tudi o narodnih manjšinah. Zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić je pri oceni priprav za konferenco v Helsinkih posebej izrazil zadovoljstvo, da je bil sprejet tozadevni predlog Jugoslavije, kajti: „Spoštovanje identitete in ustvarjanje pogojev za popolno uveljavitev narodnostnih manjšin, ki živijo v mnogih evropskih državah, je nujen pogoj, da te manjšine vse bolj postajajo dejavni povezovalci, ne pa ločevalci med narodi in državami Evrope.“

preteklosti bali, da bi tudi nova oblika razgovorov služila le nadaljnjemu zavlačevanju v škodo koroških Slovencev.

Zaradi odklonilnega stališča kanclerja Kreiskega je obstajala nevarnost, da se bo razgovor razbil. Po desetminutni prekinitvi pa so predstavniki koroških Slovencev pristali na sodelovanje v kontaktnem komiteju z ozirom na to, da je kancler Kreisky izrecno zagotovil, 1. da bo kontaktni komite iskal čimprejšnjo rešitev odprtih vprašanj, 2. da se bo osebno zavzel za to, da bo ministrski svet upošteval

vse predloge kontaktnega odbora in jih posredoval v nadaljnje izvajanje, in 3., da bo odbor sklican najmanj vsak drugi mesec. Pa tudi vse to s pridržkom, da bodo koroški Slovenci sodelovali v komiteju le tako dolgo, dokler bodo videli, da je tudi na drugi strani iskrena pripravljenost za konstruktivno reševanje odprtih vprašanj. Zato bo — kakor je bilo posebej poudarjeno — sodelovanje nemogoče v tistem trenutku, ko bi prišli do prepričanja, da se skuša reševanje še naprej zavlačevati kot doslej.

(Nadaljevanje na 8. strani)

PREDSEDNIK SKUPŠČINE SR SLOVENIJE:

Kar se danes dogaja v Avstriji nas ne more pustiti neprizadete

V Kostanjevici na Krki je bila minulo nedeljo velika proslava ob obletnici kmečkih puntov, katere se je udeležilo več tisoč ljudi. Ob tej priložnosti so odkrili tudi veličasten spomenik Matije Gubca, delo akademskega kiparja Toneta Kralja.

Udeležencem proslave je govoril predsednik republiške skupščine SR Slovenije Sergej Kraigher, ki je spomnil na slavno tradicijo vseljudskega odpora tako pred stoletji v kmečkih uporih kot pred desetletji med narodnoosvobodilnim bojem, ko se je slovenski narod ne glede na državne meje skupno uprl tujemu zavojevalcu ter se združeno boril za svojo svobodo. Govornik je nakazal povojni razvoj in pri tem zlasti spregovoril o kmečkem vprašanju, nato pa zavzel stališče k mednarodnim problemom, kjer je posebej opozoril na politična dejanja določenih krogov v Avstriji in Italiji, ki motijo dobre sosedske odnose in reševanje odprtih vprašanj.

„Predvsem nas skrbi oživiljanje nacizma in fašizma v Avstriji in Italiji,“ je poudaril predsednik Kraigher. „Kratkovidno in politično škodljivo je izrabljati delovanje velikomemskih krogov kot razlog za neizpolnjevanje mednarodnih obveznosti in omejevanje pravic slovenski manjšini, kot se to danes dogaja v Avstriji. To je zelo nevarna igra, kajti že danes se aktivnost teh krogov, naperjena proti manjšini, dejansko obrača proti avstrijski demokraciji sami.“

Predsednik Kraigher je opozoril, da se v Avstriji dopušča sovražna kampanja zoper Jugoslavijo ter slovensko narodnostno skupnost na Koroškem in Štajerskem kljub temu, da državna pogodba izrecno prepoveduje kakršnokoli tako dejavnost. Navedel je konkretne primere:

● Na spomeniku sredi Gradca obstoji spominska plošča, postavljena pred tremi leti „izgubljenim spodnještajerskim mestom“ — Mariboru, Ptuj, Celju in Brežicam.

● Izdana je bila znana spominska knjiga „padlim za spodnještajersko domovino“, v kateri prikazujejo slovensko štajersko kot nemško pokrajino, ki so jo po krivem izgubili, izganjanje in pobijanje Slovencev pa povečujejo kot „patriotska dejanja“.

● Pred tremi leti so javno razglasili, da na Koroškem ne bo miru, dokler bodo tam živeli tudi Slovenci; ob nedavni revanšistični proslavi v Pliberku pa so iste organizacije že grozile, da bodo Slovence pregnale čez Karavanke.

„Ne more nas pustiti neprizadete dejstvo, da se niti demokratične sile niti vlada ne upirajo tem krogom, prežetim z velikomemškim duhom v odnosu do Slovencev,“ je naglasil predsednik Kraigher. „Na njih se sklicujejo celo pri popuščanju pritiskom za ugotavljanje manjšine.“

V svojem govoru je predsednik Kraigher izjavil, da v Sloveniji in Jugoslaviji sicer pozdravljajo vsak izraz dobre volje avstrijske vlade, kot je npr. na sestanku s predstavniki slovenske manjšine ustanovljeni skupni kontaktni komite. „Toda pozorno bomo spremljali nadaljnji potek dela tega komiteja in pričakujemo, da se ne bo rešitev perečih vprašanj, kot se je že doslej, tudi v naprej zavlekla v nedogled, na škodo življenjskih interesov slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem.“

Svoja izvajanja je predsednik slovenske skupščine zaključil z ugotovitvijo, da ne more nikogar čuditi, če se ob takim stanju v Avstriji postavljajo zahteve, kaj je s konkretnimi ukrepi odgovornih avstrijskih oblasti v zvezi s prevzetimi obveznostmi — od vprašanja restitucije arhivov do položaja manjšin in delovanja nacistov in revanšistov, posebno že, ker tako stanje očitno nasprotuje tudi pripravam za čim popolnejši uspeh evropske konference o miru, varnosti in sodelovanju.

PREDSTAVNIKI DOMAČEGA IN TUJEGA TISKA

seznanjeni z vprašanji slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem

V skupni izjavi sta obe organizaciji ugovorili, da so izgreli nacionalističnih krogov v zvezi z izvajanjem zakona o dvojezičnih napisih lansko jesen tako imenovano „koroško vprašanje“ znova postavili v središče zanimanja ne le avstrijske politike ampak tudi široke svetovne javnosti. Opozorjeno je bilo na številne spomenice in vloge, v katerih sta ZSO in NSKS vse od podpisa državne pogodbe do danes izpovedala in utemeljila svoja stališča k reševanju manjšinskega vprašanja kot celote in k posameznim delnim zakonskim ukrepom. Pri tem sta zastopala stališče, da prizadeji svoje razmere in težnje sam najboljše pozna, zato mora biti tudi manjšinska zaščita uresničena v sodelovanju s prizadeto manjšino, saj mora taka zaščita zajeti ne le posameznega pripadnika narodnostne skupnosti, marveč tudi narodnostno skupnost in vsa njena življenjska področja v celoti.

Žal pa so vsa ta poštena prizadevanja doslej rodila zelo malo uspehov, so poudarili predstavniki koroških Slovencev, kajti deloma je na strani večinskega naroda in države povsem manjkalo razumevanje za težnje manjšine. Po 18-letnem zamudnem, počasnem in skrajno restriktivnem izvajanju manjšinskih zaščitnih določil člena 7 je treba ugotoviti, da je bilo doslej zadovoljivo rešenih zelo malo vprašanj, vsi dosednji izvedbeni zakoni k členu 7 pa so bili sklenjeni brez sodelovanja prizadete narodnostne skupnosti in brez upoštevanja njenih želja, zaradi česar jih le-ta tudi nikdar ni priznala.

Toda nemško-nacionalistične organizacije, katerih dejavnost je očitno usmerjena v to, da bi slovenskemu prebivalstvu vzele njene posebnosti in pravice kot manjšine in bi morale zaradi tega biti prepovedane v smislu 5. točke 7. člena državne pogodbe, so se ob strpnem zadržanju oblasti in varnostnih organov zagnale celo proti tej bedni izvedbeni zakonodaji ter je vlada kapitulirala pred njimi. Tako je vlada pod pritiskom cesle leta 1958 razveljavila takratno odredbo o dvojezičnem šolstvu, leta 1972 pa izvajanje sklenjenega in veljavnega zakona o dvojezičnih napisih praktično sistirala.

V tej zvezi so predstavniki koroških Slovencev izrecno poudarili, da naloga vlade in parlamenta ni v tem, da se ukloni emocijam nahujskanega ljudstva, marveč da v celoti izpolni določila državne pogodbe o zopetni vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije — tudi glede pravic slovenske in hrvaške manjšine. Demokracija se ne sme zlorabljati na ta način, da se izvajanje državne pogodbe prenese na del ljudstva, ki za to nikakor ni poklican. Koroški Slovenci se nikakor ne bodo pustili ustrahovati od nasilja ceste, da bi odstopili od svojih upra-

vičenih zahtev po popolni izpolnitvi določil državne pogodbe za zaščito obstoja in razvoja slovenske narodnostne skupnosti.

Kljub počasnemu, zamudnemu in nepopolnemu izvajanju določil člena 7 so koroški Slovenci doslej resnično pokazali potrpljenje in vedno spet izpričali svojo pripravljenost za sporazumno reševanje odprtih vprašanj. V ta namen so tudi predlagali ustanovitve stalnega kontaktnega komiteja, v katerem pa bodo sodelovali samo tako dolgo, dokler bodo lahko ugotovili, da je njegovo delo uspešno. Kajti če bi se izkazalo, da bi tudi ta ureditev služila le nadaljnjemu zavlačevanju, bi bili prisiljeni, da odločno

Po razgovorih v uradu zveznega kancelerja v četrtek prejšnjega tedna je delegacija koroških Slovencev v petek priredila v tiskovnem klubu „Concordia“ na Dunaju tiskovno konferenco. Predstavniki Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnega sveta koroških Slovencev so zastopnike domačega in tujega tiska obvestili o poteku in zaključkih prve seje kontaktnega komiteja, hkrati pa jih podrobno seznanili tudi z dosedanjimi prizadevanji za uresničenje določil člena 7 državne pogodbe ter jim orisali celotno problematiko slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem.

nadaljujejo že začeto internacionalizacijo vprašanja koroških Slovencev.

Zastopnike tiska je delegacija seznanila z razvojem po letu 1920 ter jih opozorila na obljube avstrijskih in koroških ustanov in predstavnikov, ki vse do danes niso bile izpolnjene. Nasprotno — kakor je bilo pod-

krepljeno z dokumentacijo — so vsi ukrepi služili le enemu namenu — germanizaciji koroških Slovencev. Na podlagi uradnih podatkov je bilo prikazano narodnostno stanje na Koroškem, kjer se od enega do drugega ljudskega štetja kažejo povsem nenaravne spremembe, ki dokazujejo očiten pritisk na slovensko prebivalstvo, od katerega potem tudi ni mogoče zahtevati osebnega opredeljevanja. Zato so predstavniki obeh organizacij poudarili, da koroški Slovenci slej ko prej odločno odklanjajo vsakršno obliko ugotavljanja manjšine, ker tako ugotavljanje po eni strani nasprotuje določilom državne pogodbe, po drugi strani pa je bilo in je tudi danes točno znano ozemlje, kjer živi slovenska manjšina in za katero mora torej veljati člen 7.

Posebno zanimanje novinarjev je veljalo še vprašanjem odnosov in sodelovanja med obema osrednjima organizacijama ter vprašanju internacionalizacije problema koroških Slovencev. Prav tako pa je vzbudila njihov interes vest, da so na dvojezičnem ozemlju Koroške začeli postavljati nove, samo nemške napise v krajih, za katere tako državna pogodba kot tudi veljavni avstrijski zakon izrecno predpisujeta napise v obeh deželnih jezikih.

Že ponovno je bilo ugotovljeno, da je domača in predvsem mednarodna javnost vse premalo ali povsem enostransko seznanjena s problematiko slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem, z njenimi prizadevanji za izpolnitev člena 7 ter še zlasti s ponavljajočimi se protislovenskimi izpadi nemških nacionalistov. To je pokazala tudi tokratna tiskovna konferenca, ki je znova opozorila na potrebo po rednejšem obveščanju zastopnikov tiska. Predvsem pa je to potrebo nakazala izkušnja, ko je delegacija že kar neposredno po razgovorih morala ugotoviti, kako se z „nepopolno resnico“ enostavno skušajo zamolčati stvari, o katerih javnost šele po „nelaktnem“ opozorilu lahko izve celotno resnico.

Delegacija koroških Slovencev na obisku pri gradiščanskih Hrvatih

Po tiskovni konferenci na Dunaju so se predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev odpeljali na Gradiščansko, kjer so jih sprejeli vodilni predstavniki Hrvatskega kulturnega društva pod vodstvom poslevoedečega podpredsednika Alfonza Kornfelinda.

Pri pogovorih v domu HKD v Železnem so člani delegacije koroških Slovencev poročali o poteku prve seje kontaktnega komiteja pri zvezni vladi. Kritično so pregledali trenutni položaj tako na Koroškem kot na Gradiščanskem ter razpravljali o možnih skupnega prizadevanja za izvajanje določil člena 7 državne pogodbe. Tozadevno so bili sklenjeni nadaljnji stiki in razgovori med predstavniki obeh narodnostnih skupnosti, ki ju veže sorodna usoda in jima je člen 7 skupno izhodišče v boju za dosego resnične in vsestranske enakopravnosti.

Zadnje čase se nam, kadar razmišljamo in pišemo o naših odnosih z Avstrijo, ali bolje rečeno, o dejstvih, ki te odnose določajo, vse pogostje vsiljuje vprašanje o verodostojnosti naše sosedne, o zapuščanju v Avstrijo kot partnerja. Čeprav se Avstrija rada hvali — kot smo že tolikokrat zapisali — s svojim pravnim redom in si ta sloves po svetu uspešno utrjuje in čeprav je tudi velika večina njenih državljanov prepričanih, da je tako res, tega dokaj utrjenega mnenja ne bi mogli sprejeti brez pomisleka.

Temeljna vodila so pač temeljna in sleherni pridržek jih nevarno spodkopuje. Eno takih je tudi, da je „pogodbe treba spoštovati“. Prav zdaj, ko osemnajst let po podpisu avstrijske državne pogodbe sedajo za mizo zastopniki koroških Slovencev in avstrijske vlade, da bi razpravljali o uresničevanju (bolje neuresničevanju) varstvenih določil za manjšine v Avstriji, je ustrezen čas za taka razmišljanja.

Osemnajst let odzivanja žgočega problema na stranski tir, ne da bi bilo pri tem zastavljeno vprašanje veljavnosti neke pogodbe in nekega zavezujočega podpisa na njej, ali celo ugled podpisnika, je vsekakor uspeh svoje vrste.

Toda to ni edini rekord. V torek smo zaznamovali tudi petdesetletnico še zmeraj veljavne, znova potrjene, pa še vedno neuresničene pogodbe.

Kot smo že poročali, so slovenski arhivariji ob petdeseti obletnici podpisa arhivske konvencije med tedanjem kraljevino Srbijo, Hrvatov in Slovencev ter republiko Avstrijo (26. junija 1923) opozorili na neozdržno stanje, ki pomeni „neverjetno, nesramno in tr-

žavami izvršene, konvencija z Jugoslavijo ostala do danes v glavnem neuresničena. Stara zgodba o starem papirju? O pomenu arhivov ne kaže izgubljati besed. Ni pa odveč podatek, ki smo ga slišali: seznam gradiva, ki nam pripada, obsega okroglo 6800 enot; avstrijski arhivski fond bi se s tem zmanjšal za približno dva odstotka, zato pa bi se jugoslovanski s pridobljenimi enotami zvečal za dvajset

odstotkov, slovenski pa bi se celo podvojil. Približno polovica gradiva je namreč po izvoru iz Slovenije. Seveda pa številke, odstotki, ne povedo vsega, pomembna je kvaliteta gradiva. To pa je za nas neprecenljive vrednosti, ki iz dneva v dan raste, medtem ko mu v Avstriji, kolikor bolj se čas umika, upada.

Ne gre torej za nikakršne pretirane ali neutemeljene zahteve, še manj pa za zastarele. Avstrija je svoje obveznosti, izhajajoče iz konvencije leta 1923, znova potrdila s protokolom, podpisanim leta 1958. Sicer pa je bilo vprašanje zmeraj na dnevnem redu sre-

čanj pred predstavniki obeh držav, nazadnje ob obisku predsednika zveznega izvršnega sveta Bjediča na Dunaju. Zmeraj pa je bila prisotna tudi težnja avstrijske strani, da izvršitev odloži — po možnosti za zmeraj.

Čemu izmikanje, čemu zadržki? Ni se mogoče izogniti vtisu, da gre za nepremagano preteklost, za sile, ki se iz zgodovine niso nič naučile in ki nočejo nič pozabiti. Težko si je sicer razlagati, kakšno izjemno vrednost imajo arhivi Južne železnice, čemu bi Avstriji služili stari načrti za restavracijo Dioklecijanove palače, kaj ima tam opraviti knjižnica nekdane c. k. vojne mornarice iz Pulja, čeprav se nam ob zatikanju z arhivi slovenskih štajerskih mest, župnij itd. potrjuje misel, izrečena na začetku odstavka.

V nedoslednosti avstrijskega partnerja pri izpolnjevanju obveznosti do Jugoslavije je izrazita — doslednost, odraz globoko zakoreninjenih prepričanj, celo strasti, ki so v avstrijski družbi tako močne, da država popušča pred njimi in dopušča dvome v svojo verodostojnost in v svoj pravni red.

J. Štular
(Delo, Ljubljana, 29. 6. 1973)

POŠIROKEM SVETU

DUNAJ. — Ta teden je bival na uradnem obisku v Avstriji predsednik sovjetske vlade Aleksej Kosigin. Med svojim bivanjem na Dunaju je imel razgovore s kanclerjem Kreiskym in drugimi predstavniki Avstrije, sprejel pa ga je tudi zvezni predsednik J. J. Obisku so zlasti v Sovjetski zvezi posvetili veliko pozornost, kjer so poudarili nevtraln položaj Avstrije. Za čas obiska so pripravili za podpis tudi novo desetletno pogodbo o gospodarskem sodelovanju med Avstrijo in Sovjetsko zvezo.

BERLIN. — Čez tri tedne — 28. julija — se bo v glavnem mestu Nemške demokratične republike začel jubilejni 10. svetovni festival mladine in študentov, ki bo trajal do 5. avgusta. Na tej veliki prireditvi se bodo zbrali mladi ljudje iz vsega sveta, da pokažejo, kaj je zanje posebno zanimivo v domovini in kaj jih veže z mladino drugih držav. Festivala se bo udeležila mladina iz več kot 120 držav. Pričakujejo 40.000 udeležencev iz tujine ter kakih 250.000 mladih ljudi iz Nemške demokratične republike. Obširni spored bo obsegal okrog 1500 političnih manifestacij in kulturnih ter športnih prireditev.

BOCEN. — V Innsbrucku bo prihodnji teden skupna seja deželnih zborov severne in južne Tirolske. Na seji bodo obravnavali vprašanja sprejemanja nemških televizij-skih sporedov na Južnem Tirolskem. Tozadevni sklep so sprejeli na nedavnem zasedanju kontaktnega komiteja, kjer sta delegacij obeh delov Tirolske tudi z zadovoljstvom vzeli na znanje, da je vlada v Rimu že odobrila izvedbene predpise, ki zagotavljajo južnim Tirolcem pravico do sprejemanja televizijskih sporedov iz ostalega nemškega jezikovnega prostora.

LJUBLJANA. — Na seji republiške konference SZDL Slovenije so prejšnji teden razpravljali o delovanju družbenih organizacij in društev v Sloveniji. Ob tej priložnosti so ugotovili, da je društveno življenje zelo razgibano, saj deluje v Sloveniji okrog 12.000 organizacij in društev, v katere je vključenih skupno 1.359.630 delovnih ljudi oziroma kolektivnih članov. V 198 republiških vodstvih organizacij in društev je leta 1971 delovalo 2239 aktivistov. Skoraj polovica organizacij in društev izdaja tudi svoje lastne publikacije, katerih skupna naklada znaša okoli 270.000 izvodov.

DUNAJ. — Potem ko je bila prejšnji teden zahodnonemška marka revalorirana za 5,5 %, se je v začetku tega tedna tudi Avstrija odločila za podoben ukrep — vrednost šilinga na mednarodnem monetarnem tržišču je bila zvišana za 4,8 %. Do tega sklepa je prišla zvezna vlada skupaj z narodno banko, vendar brez pristanka OVP in predstavnikov gospodarstva. Pričakujejo, da bo ta ukrep vplival na ublažitev podražitev uvoženega blaga. Vendar bo še le nadaljnji razvoj pokazal, ali je šiling res tako „trdna valuta“, kakor je to slišati ob ponovnem zvišanju njegove vrednosti.

BRDO. — V Brdu v Terski dolini (Beneška Slovenija) so pred dnevi odprli etnografski muzej, ki predstavlja prvo turistično pridobitev za kraj, katerega prebivalci se morajo boriti z velikimi gospodarskimi težavami. Brdo s sosednjimi zaselki je središče občine, kjer živi danes le 1135 slovenskih prebivalcev, medtem ko jih je imela občina pred vojno še 4000. Ker v tem delu Benečije ni industrije, se je precej ljudi izselilo, ali pa so na začasnem delu v Švici in Nemčiji. Tako je družbeno-gospodarski, demografski, politični in narodnostni položaj beneških Slovencev izredno težak.

WASHINGTON. — Ameriški predsednik Nixon je pozval prebivalstvo, naj kupuje manj in predvsem manjše avtomobile ter naj vozi bolj počasi, da bi tako prihranili bencin; naj ugašajo luči, da bi prihranili elektriko; naj varčujejo tudi pri napravah za ogrevanje oz. hlajenje prostorov itd. Sploh se je Nixon odločil za veliko varčevanje, toda hkrati je preprečil sklep kongresa, po katerem naj bi tako ukiniteli vsa sredstva za nadaljnje bombardiranje v Kambodži. Amerika, ki naj varčuje na vseh področjih, bo po odločitvi Nixona razmetavala še nadaljnje milijone za zločinsko ubijanje ljudi v Indokini.

DUNAJ. — S 1. julijem je začel v Avstriji veljati novi zakon o polnoletnosti, po katerem se polnoletnost začne že pri 19 namesto dosedanjih 21 let starosti. Na podlagi tega ukrepa je okoli 189.000 oseb takorekoč čez noč postalo polnoletnih državljanov. Dobro „kupčijo“ pa je napravil tudi finančni minister, saj se bo v bodoče precej zmanjšalo število prejemnikov otroških doklad.

Petdeset let star dolg

postavlja v dvom pogodbeno verodostojnost Avstrije

Že v eni izmed zadnjih številk našega lista smo poročali o tem, da Avstrija svoje pogodbeno verodostojnosti ne spravlja v dvom samo zaradi tega, ker ne izpolnjuje svojih obveznosti iz državne pogodbe, v kolikor gre za zaščito narodnostnih skupnosti, marveč je zagrešila prelomitev pogodbe tudi v vprašanju vrnitve arhivskega gradiva Jugoslaviji.

Prejšnji teden — 26. junija — je namreč minilo točno petdeset let od sklenitve posebne konvencije, ki sta jo na podlagi senžermenske mirovne pogodbe podpisali tedanja kraljevina SHS in republika Avstrija in s katero se je Avstrija obvezala, da bo Jugoslaviji vrnila točno določeno število arhivskega gradiva. Ob 50-letnici podpisa in neizpolnjevanja te konvencije s strani Avstrije so slovenski arhivar-

ji priredili v Ljubljani delovni sestanek predstavnikov znanstvenih ustanov in društev z namenom, da razgibljejo doma in v tujini široko akcijo, ki naj opozori na pereči problem.

Na delovnem sestanku je univ. prof. dr. Fran Zwitter opozoril na dejstvo, da se Avstrija pet desetletij izmika svojim mednarodnim obveznostim, ki jih je po drugi svetovni vojni ponovno potrdila, ko je leta 1958 podpisala z Jugoslavijo poseben protokol o tem vprašanju. Pri tem je opozoril, da poglobilni vzrok za neizpolnjevanje teh obveznosti niso morda kakšne zavore tehnične narave, temveč da gre za načelno nasprotovanje določenih krogov v Avstriji, izhajajoče iz nemško-nacionalističnih stališč. Po izčrpi diskusiji, med katero so slovenski arhivarji ugotovili, da po-nemski sedanje nevzdržno stanje „neverjetno, nesramno in trdoživo zanikanje“ pravic slovenskega naroda, so sklenili, naj bi jugoslovanske znanstvene ustanove in še posebej arhivska društva s posebno spomenico seznanili domačo in tujo javnost z nevzdržnim stanjem, ki je nastalo zaradi tega, ker Avstrija že

pol stoletja noče izpolniti svojih pogodbenih obveznosti.

Za državo, ki se tako rada ponaša s svojim pravnim redom, so te ugotovitve naravnost porazne. Ali je današnja avstrijska družba že tako gnila, da se prav nič ne zmeni, če ji kdo — in to žal povsem upravičeno in zaslužen! — pred mednarodno javnostjo očita pogodbeno nezanesljivost? Katere pa so tiste sile v Avstriji, ki so očlno tako močne in vplivne, da mimo njih niti država kot taka ne more izpolniti tega, na kar jo obvezujejo mednarodne pogodbe? Segla mar nemško-nacionalistični vpliv v Avstriji res tako daleč, da nobena vlada in nobena oblast nima poguma napraviti konec nečastnemu stanju, v katerem se je znašla Avstrija zaradi prelomitve pogodb in neizpolnjevanja mednarodnih obveznosti!

Gotovo so to težki očitki. Toda še mnogo težje je breme, ki ga predstavlja izguba pogodbeno verodostojnosti; še mnogo večja je odgovornost vseh tistih, ki nosijo krivdo, da se je Avstrija znašla v tako sramotnem in hkrati žalostnem položaju.

Škofja Loka

slavila tisočletnico

Minulo soboto je bila v Škofji Loki osrednja proslava tisočletnice tega slovenskega mesta. Prireditve so se udeležili najvišji predstavniki političnega življenja Slovenije, med njimi predsednik republike skupščine Sergej Kraigher, slavnostni govor pa je imel predsednik izvršnega sveta SRS Andrej Marinc. Med častnimi gosti je bil tudi selski župan Herman Velik, kajti med občinami, s katerimi je Škofja Loka pobratena, je tudi občina Sele.

Sicer pa se v Škofji Loki že dalj časa odvijajo razne proslave tisočletnega jubileja, pošta je v ta namen izdala posebno znamko, predvsem pa je tudi založniška dejavnost posvetila temu dogodku primerno pozornost. Na področju publicistike je posebno pomembna knjiga dr. Pavleta Blaznika „Škofja Loka in loško gospostvo“, ki daje zgodovinski prežrez loškega ozemlja od leta 973 do leta 1803. Zanimivost ob izidu knjige je nedvomno tudi dejstvo, da prav letos obhaja njen avtor 70-letnico ter mu je loška občina podelila naziv častnega občana. Druga pomembna publikacija, ki je izšla ob jubileju Škofje Loke, pa je knjiga Jožeta Vidica „Zločin pri Lenartu“, ki opisuje dogodke iz narodnoosvobodilne vojne.

Jubilej Škofje Loke pa so počastili tudi slovenski rojaki v tujini, ki so ta teden svoj tradicionalni izseljenski piknik že šestič priredili v Škofji Loki.

Zweisprachige Ortstafeln

nicht in Österreich, aber in der DDR

Wie im österreichischen Bundesland Kärnten die Slowenen, bilden in den ostdeutschen Bezirken Cottbus und Dresden die Sorben den Rest eines im Frühmittelalter über große Teile des heutigen Österreich und der heutigen DDR sich erstreckenden slawischen Sprachraums. Wie unsere Alpendslawen sind auch die ostelbischen Wenden im Laufe der Jahrhunderte immer mehr eingedeutscht worden. Die Zahl der Sorben liegt heute zwischen 90.000 und 100.000, doch wird unabhängig von ihrer Anzahl seitens der ostdeutschen Behörden alles getan, um diese westslawische Sprache (derzeit von noch ungefähr 4 Prozent in den genannten Gebieten oder von 0,6 Prozent der gesamten DDR-Bevölkerung gesprochen) und die sorbische Kultur zu erhalten.

Wohl jedermann, der kürzere oder längere Zeit in Berlin war, hat den Spreewald mit seiner lieblichen Landschaft, die Wasserstraßen mit ihren Kähnen und „Gondoleries“, aufgesucht. Dort und in den weiter südlich gelegenen Gebieten um die Städte Cottbus/Chošebuz und Bautzen/Budyšin bis zur tschechoslowakischen Grenze hin ist die Heimat der heute mit der deutschen Mehrheit friedlich zusammenlebenden und vom Staat in jeder Weise geförderten sorbischen Volksgruppe. Noch vor drei Jahrzehnten mußten ihre Bewohner ebenso wie die der Kärntner Slowenen, bängen, von Hitler zur Gänze in die Ukraine umgesiedelt zu werden; nur der für Hitler-Deutschland unglückliche Kriegsverlauf hatte beide Volksgruppen vor diesem Schicksal bewahrt. Seit 1948 garantiert ein eigenes „Gesetz zur Wahrung

der Rechte der sorbischen Bevölkerung“ dieser den freien Gebrauch ihrer Muttersprache vor Verwaltungs- und Gerichtsbehörden, ein zweisprachiges Schul- und Kindergartenwesen und die staatliche Förderung ihres Kulturlebens. Im ganzen gemischtsprachigen Gebiet an der Spree und in der Lausitz sind die topographischen Aufschriften, also nicht nur die Ortstafeln, sondern auch die Straßennamen, Bahnhöfe, Geschäftsbezeichnungen usw. zweisprachig gestaltet. Niemand nimmt daran Anstoß und keinem Deutschen fällt es ein, diese Aufschriften zu überschmieren oder gar durch Gewaltakte zu entfernen. Atavistischen Emotionen nationalistischen Ursprungs, wie sie sich im vorjährigen Kärntner „Ortstafelsturm“ offenbarten, stünde man in der DDR heute verständnislos gegenüber. Wie immer man zur dortigen Regierungsform eingestellt sein mag, der Status der sorbischen Volksgruppe in der DDR muß als Modellfall einer optimalen Lösung für ein gemischtsprachiges Gebiet angesehen werden.

Ob teh ugotovitev, ki postavljajo na laž vsa baha-nja o „širokogrudni“ in „vzorni“ rešitvi manjšinskega vprašanja v Avstriji, je treba povedati samo to, da tega poročila ni napisal kakšen Slovenec ali „komunistični propagandist“, marveč gre za članek, ki ga je Ferdinand Wessiak iz Großmaina pri Salzburgu objavil v uradnem glasilu Avstrijske lige za človekove pravice „Das Menschenrecht“ (št. 2/1973, str. 11).

Uredništvo

Slovenska prosvetna zveza v Celovcu

MIKLOVA ZALA

V SOBOTO
4. AVGUSTA 1973
OB 20. URI
V SVATNAH
NAD ŠT. JAKOBOM
V ROŽU

NA ZGODOVINSKIH TLEH

Vabi odbor

V primeru slabega vremena bo predstava v soboto 11. avgusta 1973 na istem mestu in ob istem času

Za obletnico kmečkih puntov

Miklova Zala na zgodovinskih tleh

Slovenski narod praznuje letos 500-letnico kmečkih puntov na Slovenskem in 400-letnico velikega hrvaško-slovenskega kmečkega upora, torej brez dvoma jubilej, ki velja enemu izmed najpomembnejših dogodkov v zgodovini slovenskega naroda. V tem razvoju smo doprinesli svoj delež tudi koroški Slovenci, saj je do prvih kmečkih uporov prišlo prav na Koroškem. Zato se koroški Slovenci zavestno vključujemo v praznovanje obletnic kmečkih uporov.

Slovenska prosvetna zveza v Celovcu se je odločila, da za to priložnost uprizori ljudsko igro „Miklova Zala“ in to na zgodovinskih tleh v Svatnah. Do tega sklepa je prišla, ker smatra, da je igra „Miklova Zala“ posebno izrazita manifestacija narodne zvestobe, kajti Zala je za slehernega koroškega Slovenca in pripadnika slovenskega naroda sploh simbol, ki ga že stoletja vzpodbuja v borbi za obstoj. Zato ni čudno, da so prav uprizoritve Miklove Zale, kjerkoli in kdajkoli so se vrstile, vedno znova privabljale množice občinstva. Brez dvoma pa so pred leti privabile največ obiskovalcev uprizoritve Miklove Zale na zgodovinskih tleh v Svatnah.

Če se je SPZ odločila, da po dolgi letih spet pripravi Miklovo Zala na zgodovinskih tleh, potem je povod bila obletnica kmečkih uporov. Ob njej se utrinja v spominu tudi tragedija Miklove Zale, ki je dolgi sedem let prebela v turški sužnosti. Koliko trpljenja je slovenski narod v svoji zgodovini prestal; koliko krvi, prelite za njegovo svobodo, je prepojilo slovensko zemljo! Koliko Miklovih Zal se ni vrnilo iz pregnanstva; koliko partizanskih gomil in grobov talcev kliče k zvestobi narodu in materinemu jeziku!

To zvestobo bomo koroški Slovenci izpričali, ko se bomo udeležili uprizoritve Miklove Zale na zgodovinskih tleh v Svatnah. Hkrati pa bo to nova priložnost, da izpričamo nerazdružljivo povezanost Slovencev iz vseh predelov slovenske zemlje.

UKANA

DRUGA KNJIGA

Wolf je požrl žaljivko. Poudarjeno, z ironičnim nasmeškom je dejal: „Ne bojim se. Najbrž sem le podkupljen!“

„Ne govorite bedarij! Kaj pa mislite. Zima se bliža. Da bi zavoljo teh nekaj ušivcev vozili drva iz rajha, namesto da bi kar se da izkoristili te gozdove, ki ...“

Wolf je vedel, da je bil Perst gozdar, preden je stopil v vrste NSDAP in SS, in da se še vedno bolje spozna na les in na kupčije kot pa na politiko. Mirno je poslušal njegove referat in opazoval žilice, ki so mu preprezale obraz in ga razodevale kot razuzdanega pijanca. Dobro je vedel, da bodo temu napadu sledili še drugi in da ga bo poveljnik na vsakem koraku skušal onemogočiti med podrejenimi. Zato je sklenil, da ne bo rekel nobene več, saj je s tem, ko je zoprval, že dosegel svoj namen.

Poveljnik je bil na koncu svojega govora zasopel kot dirkalni konj. Nazadnje je velel:

„Major von Görn! Napravite, kot se vam zdi, ravnanje v skladu s posebnimi pooblastili in ne ozirajte se na nobene predsodke! Konec je našega potrpljenja, enkrat za vselej jim tudi tukaj dokažimo, kaj smo in kako kaznujemo nepokorščino, in da jih nikakor ne bomo trpeli v bližini naših štabov.“

4

Mrzla brezčutna tema je polnila korito doline med visokima planotama. Njuna skalnata, z gozdom porasla pobočja so se strmo spuščala do reke, ki je žumela prek skal-

nih pragov, se vsa penasta vrtinčila v zelenih tolmunih in hitela mimo podrtih mostov, kjer so samo še brvi povezo-vale prebivalce samotnih zaselkov s svetom.

Poročnik Hartwick je jezdil takoj za majorjem von Görn. Napelo se je oziral na vse strani v gozd; tja so izginjale kolone, ki so obkoljevale zaselek. Na obeh straneh so viseli nadnje skalnati robovi kot črne plitčje peruti. Od tod se je vse do podnožja triglavskih sten in vrhov, že pobeljenih s snegom, raztezalo sovražno ozemlje.

Nekaj streljajev pred njim so iz teme rasla slemena hiš obakraj reke, obdana z redkim drevjem in bornimi seno-žeti. Pekoč občutek sramu mu je prižigal plamen maščevanja. Pred tednom dni je bežal od tod, kar so ga nesle noge, in z njim njegovi vojaki; ni bil sposoben zadržati jih, da bi odgovorili sovražniku. Hartwick ni zlepa pozabil na žalitve in je bil zmožen napraviti mnogo in še preveč za to, da bi obvaroval ali opral svojo čast. Za svoj nadaljnji vzpon pa je bil pripravljen tvegati še mnogo več, kot bi od njega zahtevali.

Zato je s ponosom sprejel nalogo, ki mu jo je zadal major von Görn: da s svojo četo in izbranci kaznuje uporno Radovno tako, kot v tej pokrajini še niso videli. V njegovih očeh je bil soj zveri, prežeče na plen, ki ji ne more uiti. Oglata brada je štrlela napadalno naprej. Srepele je v temo, ves se je pogreznil v maščevalno slo.

Takoj za njem so se gnetli požigalci z bencinskimi kantami in minerji z zavoji eksploziva; le-te so obdajali vojaki, oboroženi s samim avtomatskim orožjem. Razjahal je in oddal konja v varstvo vojaku.

Molče so čakali, kdaj bo obroč okoli naselja tako str-njen, da se niti miš ne bo izmuznila iz njega in da jih nihče ne bo mogel motiti pri opraviilu.

Uspavajoče šumenje reke ga je dražilo. Pogledal je na uro. Čas je tekel kot lena voda, napetost je rasla, čutil

je burno planje krvi po žilah, roke so mu bile potne in bil je prevzet mnogo bolj kot v počasnih trenutkih lišine, preden je po artilerijskem ognju jeknilo povelje za napad.

Izza zavese temačnega drevja se je utrgala senca. Kurir je poročal, da so vojaki sklenili obroč in da iz vasi ne more nihče.

Poročnik se je obrnil, dvignil roko in zamahnil v smeri speh hiš. Prvi se je z brzostrelko v rokah napotil sam naravnost čez senožet proti prvim trem domačijam. S škornjem je sunil v ograjo, da je zaječala in se prelomila.

„Zberite mi vse ljudi na tem dvorišču in temeljito preiščite vse te preklete bajle!“ je ukazal.

Skupine vojakov so se naglo razkropile, z naperjenim orožjem.

Medtem ko so prvi udarci s kopili po vratih votlo zadoneli v tiho noč, so na hlevu tik pred poročnikom zaškripala vrata. Med podboji so zagledali sklonjenega človeka, ki je držal v rokah nekaj orožju podobnega.

„Aufpassen!“ je kriknil poročnik, dvignil roko s pištolo in priitisnil.

Mož se je zgrbil, se oprijel zidu in obstal kot senca.

„Privlecite ga sem!“

Nekaj hipov je bilo vse tiho. Dva vojaka sta privlekla ranjenca.

„Poglejte ga no, norca! S sekiro je šel nad najboljšo vojsko sveta!“ je vpil poročnik. „Kako nas sovraži ta bedni narod! Moj ljubi bog!“

Iztrgal mu je sekiro iz rok in jo ihtavo zagnal po tleh. Potlej mu je z baterijo posvetil v obraz. Mož je bil star, ves poraščen.

„Polij ga!“ je zaukazal najbližjemu.

Vojak je pljusnil v starca kanglo bencina.

„Marš! Stran od nas, banditsko govno!“ je zarjul Hartwick, potegnil iz toka signalno pištolo in sprožil v moža

Teden srečanja v Celovcu

Mestna uprava Celovec in ORF studio Koroške sta v dneh med 24. in 30. junijem priredila v koroški metropoli „Teden srečanja 73“. Letošnjo prireditev so otvorili v nedeljo 24. junija s predstavo komedije Georga Bernarda Shawa „PYGMALION“ v mestnem gledališču.

S pozdravnimi besedami sta celovski župan Leopold Guggenberger in intendant celovškega radia prof. Peter Goritschnig pred polno dvorano prijateljev gledališča in častnih gostov, med katerimi sta bila tudi jugoslovanski generalni konzul Bojan Lubej in konzul Branko Čop, otvorila „Teden srečanja 73“, katerega namen je bil preko kulturne dejavnosti zblížiti narode, zlasti pa narodnostne manjšine. Otvoritveno predstavo PYGMALION je uprizorilo švicarsko turnejsko gledališče BASEL. Glavno vlogo prof. Higginsa je odlično podal iz televizijskih oddaj poznani Hans-Joachim Kulenkampff.

Med tednom sta bila na sporedu literarni simpozij „Gledališče med tradicijo in utopijo“ ter skladateljski simpozij „Glasbeno gledališče — gledališka glasba“. Na obeh so sodelovali strokovnjaki iz Avstrije, Švice, Poljske, Jugoslavije, Švedske, Češke, Madžarske in Nemčije. Na teh simpozijih, kjer naj bi se razvila debata med publiko in strokovnjaki, so diskutirali le

slednji in to tako ostro, da so se „navadni“ poslušalci upravičeno spraševali, komu kaj koristijo ti razgovori in zakaj so sploh vabljeni nanje.

V četrtek so nemške koroške

Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli vabi na uprizoritev ljudske igre Miloša Mikla

SAMORASTNIKI

v nedeljo 8. julija 1973 ob 20. uri v farni dvorani v Železni Kapli.

Gostuje Igralska skupina DPD „Svoboda“ iz Črne.

Igra „Samorastniki“ je dramatisirana po romanu Prežihovega Voranca. Roman je bil posnet tudi na filmski trak in nam je še danes v živem spominu, saj smo si film ogledali tudi v Železni Kapli.

Ljudska igra Samorastniki se dogaja v našem kraju — pod Obirjem in pripoveduje o tragediji Hudabivnikove Mete in njeni ljubezni do Karličnikovega Ožbeja.

Ne zamudite edinstvene priložnosti in pridite v čimvečjem številu.

Odbor

skupine priredile večer „Koroška v besedi, pesmi in plesu“. Na sporedu so bile koroške pesmi in plesi pod vodstvom Ide Weiss in Helmuta Wulza. Na zadnjem dnevu srečanja v petek so se bavili še s problematiko folklorne prireditve pod geslom „Ljudski običaji na odru“, kjer je predaval univ. docent dvorni svetnik dr. Franz Lipp. Zvečer pa je bila zaključna prireditev folklorne festivala 73. Na njem so sodelovale skupine iz Jugoslavije, Avstrije, Italije in Romunije. V prvem delu tega večera so nastopale: Folklorna skupina Kaltern iz Južne Tirolske, skupina italijanske manjšine iz Galižane v Jugoslaviji in folklorna skupina gradiščanskih Hrvatov KOLO SLAVUJ, ki je žela največ aplavza na tej prireditvi, kar dokazuje odlično kakovost tega folklorne ansambla.

Posebna pohvala pa velja tudi Slovenskemu prosvetnemu društvu „Zarja“ iz Železne Kaple. Njegov pevski zbor je pod vodstvom Jožka Wrulicha zapel dve pesmi in žel navdušen aplavz, kar priča o kvaliteti tega zbora. Prav tako je folklorna skupina s svojim plesom ponovno pokazala, da so plesi dobro naštudirani in da jih imajo „v malem prstu“. Od te mlade skupine še lahko pričakujemo mnogo kvalitetnih nastopov. Tudi godci — Fantje izpod Obirja — so s poskočno polko ustvarili pravo razpoloženje v dvorani. Hvaležna publika jih je nagradila z navdušenim ploskanjem.

Drugi del folklorne večera pa so izpolnili gostje iz Romunije in sicer folklorna skupina „Diona Muresului“ iz Arada. Ni treba posebej poudarjati, da je bil ta del višek kakovosti folklorne plesa, katerega so spremljali orkester godal ter trije odlični solisti — dve pevki in pevec.

Skupina iz Romunije ter folklorni ansambel gradiščanskih Hrvatov KOLO SLAVUJ sta nastopala tudi po drugih krajih Koroške. Tako so gradiščanski Hrvati kot gostje Kršćanske kulturne zveze nastopili v Škocijanu in št. Jakobu v Rožu, kjer so bili navdušeno sprejeti.

Mednarodno prijateljsko srečanje v Celovcu je našlo prijeten zaključek ob skupni vožnji z ladjo preko čudovitega Vrbskega jezera. Vsi sodelujoči so se razšli v prijateljstvu in v želji po skorajšnjem snidenju.

Dan „Iskre“ v Lipici

Iskra, največja tovarna v Sloveniji, je letos že drugič priredila svoj dan, tokrat v Lipici na Primorskem. Na ta dan vabi člane svojega večstolnega delovnega kolektiva, da se srečajo v prijetni družabnosti in ob kulturnem sporedu. Ob tej priložnosti pa tovarna Iskra izpriča tudi svojo povezanost z zamejskimi Slovenci. Tako je na letošnjem dnevu Iskre poleg pevskega zbora Vinko Vodopivec iz zamejske Primorske sodeloval tudi zbor koroških Slovencev, in sicer fantje z Radiš.

Cerjav je bil to takorekoč prvi nastop tega mladega zbora v širši javnosti, je na prireditvi v Lipici bil deležen nadvse prisrčnega sprejema, kljub temu, da je številčno zelo majhen. To je brez dvoma lepo priznanje radiških fantom in spodbuda za nadaljnje delovanje in nastope. Odlika radiških fantov je predvsem v tem, da gojijo stare koroške narodne pesmi, ki jih je le redko slišati.

Sodelovanje radiških fantov v Li-

pici, kamor jih je poslala Slovenska prosvetna zveza, pa ni bilo le formalen obisk, temveč tudi lepa priložnost za prijateljsko srečanje z delavci tovarne Iskra ter njenim vodstvom, kar je za mlade fante bilo lepo doživetje. Lepo doživetje za obiskovalce in goste te prireditve pa je bil tudi ogled znane konjarne v Lipici, ki slovi po vzreji čistokrvnih jahalnih konjev.

Tako je minulo soboto ob lepem vremenu in v nadvse prisrčnem vzdušju potekel letošnji dan Iskre v Lipici. Ob slovesu so si vsi zaželeli, da bi se v bodoče večkrat srečali, če ne prej, pa na prihodnjem dnevu Iskre v letu 1974.

Rožek

Uslužbenec carine Hanzi Lesjak iz Brega pri Rožku je bil pred dnevi imenovan za svetnika urada. K napredovanju iskreno čestitamo.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

raketo, da se je v hipu spremenil v plamenico. Nesrečnik je bolešno zatulil in zdijal naravnost v hlev, kot bi pri svojih živalih, pri katerih je spal, iskal zaščito. Omahnil je na kup sena. Naglo je zagorelo. Skozi vrata je bruhnil zadušljiv dim. Mukanje živali, ki so se hotele vse zbegane strgati od jasi, se je presunljivo zarezalo v noč nad dolino.

„Glejte no! Še zažgal si je, norec! Tako neumni ljudi ne pozna svet! Zaminirajte no to prekleto gnezdo, ko že goril! Naznanimo vsem, da se je začelo! In ne trudite se z odpiranjem vrat, če ne odpro, hudiči!“

Votla eksplozija je jeknila v skalne razpoke in se razlegla po vsej dolini podolž in počez. Bilo je, ko da se je z vseh pobočij utrgal plaz, ki ruje drevje in odnaša zemljo. Hiša je zasijala v uničujočih plamenih, zavila v jedek dim in oblak prahu.

Iz teme se je utrgal major von Görn. Do sedaj je sledil dogodkom iz ozadja — za vsak primer, da ne bi bil presenečen.

„Prekleto se vam mudi, poročnik! Ne dopustite, da nam živa pečenka zgori v hlevu, pa tudi žganja in klobas, ki jih imajo skrite, bi bilo škoda! Ali veste, kakšna je naša prva naloga?“

„Oprostite, gospod major. Bili smo napadeni,“ je zajecjal Hartwick, ki bi bil najraje požgal vso vas z živino vred. Prav nič ni bil navdušen nad „ekonomskimi“ popadki majorja in nekaterih svojih, o katerih je vedel, da jim je več do temeljitega ropanja kot do priborjene zmage. Zadržal se je in poglaval svoje vojake v goreči hlev po živino in v hišo po stvari.

Z majorjem sta obstala pred razbitim oknom. Sredi goreče izbe je na tleh v krvi ležal fant, v kotu je v postelji ležala starka z razpelo v rokah, k njej pa se je ihtel stiskal dveleten otrok. Okrog njih plameni...

„Pojdiva naprej, poročnik, da nam še drugod ne požro krav, mesa in žganja!“

V pepelnatem svitu zgodnjega jutra sta zagledala gručo, ožarjeno od plamenov. Kot preplašene živali so se otroci tiščali mater, starci pa so sovražno srepeli v oba oficirja.

Major se je s pištolo v rokah razkoračil prednje. Nalaho nagnjen naprej je zavpil z rezkim glasom:

„Mi se poznamo! Da ali ne?! Teden dni sem vam dal odloga. Kje sta naša vojaka?!“

Molk in spreče oči.

„Izročite nam ju, če hočete še kdaj uzreti sonce!“

Tolmač, gestapovec Pesjak, je prevajal. Ljudje so molčali. V očeh se jim je zrcalil obup. Z vseh strani čelade in naperjene cevi... Major pa je vpil, kot bi sekal z bičem:

„Razglasil sem vam bil, da bomo prišli! Zdaj smo tu! Niste verjeli. Povejte, kam so banditi odpeljali moja dva moža! Hočem ju mrtva ali živa! Ne buljite vame tako noro! Ne delajte se neumne! Mi vse vemo. Dolgo smo vam gledali skozi prste. Vi vsi ste OF! Vedeti hočem za taborišča! Povejte, kje so kurirji, kje so vosovci, tehnika, minerski vod! Tisti, ki nas bo peljal v njihova taborišča, bo z družino ostal živ! Vse drugo bomo vrgli v ogenj! Kdor pa hoče ostati živ, naj stopi naprej!“

Pesjak je ves zaripel v obraz, zaman ponavljal za svojim nemškim šefom grožnje v slovenščini.

Ljudje so se strnili še v tesnejšo gručo. Možje, žene in dekleta so se objeli, otroci so jokali. Bili so tako sami in vdani v usodo kakor brodolomci sredi oceana. Molčali so...

„Nesramnost! Mar mislite, da vam verjamemo, da nič ne veste?! Kar ozirajte se v hribe, saj se zaman! Nihče od ušivcev, ki ste jim pomagali, vam ne bo prišel na pomoč. Boje se za svoje riti! Hodili so k vam žret, zdaj pa vas bodo pustili črkniti!“

RAZPIS

Na vabilo Slovenskega zdravniškega društva so letos znova razpisale enomesečno počitniško prakso za slovensko govoreče študente medicine iz zamejstva sledeče ustanove:

Psihiatrična bolnica Begunje na Gorenjskem
Splošna bolnica Celje — Bolniška delavna enota Topolšica

Zdravstveni dom Domžale

Psihiatrična bolnica Idrija

Splošna bolnica Jesenice

Splošna bolnica Koper

Bolnišnica za ginekologijo in porodništvo Kranj

Klinične bolnice - Dermatološka klinika, Ljubljana, Zaloška 2

Klinične bolnice - Inštitut za gerontologijo in geriatrijo,

Ljubljana, Riharjeva 24

Klinične bolnice - Ortopedska klinika, Ljubljana, Zaloška 9

Klinična bolnica za otroške bolezni, Ljubljana, Vrazov trg 1

Klinična bolnica za porodništvo in ženske bolezni,

Ljubljana, Slajmarjeva 3

Splošna bolnica Maribor

Splošna bolnica Novo mesto

Medicinska fakulteta - Inštitut za mikrobiologijo, Ljubljana

Splošna bolnica Murska Sobota

Splošna bolnišnica dr. Jožeta Potrča Ptuj

Bolnica Ivana Regenta Sežana

Splošna bolnišnica v Slovenjem Gradcu

Splošna bolnišnica Trbovlje.

Imenovane ustanove bodo študentom nudile brezplačno hrano in honorar ter po možnosti priskrbele bivališče. Praksa bo v juliju in avgustu.

Vabimo kandidate, da se dogovorijo naravnost z direktorji imenovanih ustanov. Če bo na kako ustanovo naslovljenih več prošenj, kakor imajo mest, jih bo le-ta odstopila drugi.

Kulturno-zgodovinske vrednote je treba ohraniti tudi poznejšim rodovom

Skoraj povsod po širnem svetu najdemo kulturno-zgodovinske zgradbe in področja, ki predstavljajo za človeštvo neprecenljive vrednosti. Zato je razumljivo, da se številni strokovnjaki in izvedenci po svetu trudijo, da bi ta zgodovinska bogastva ohranili tudi poznejšim rodovom.

Da bi se vedelo, kje se nahajajo razni zgodovinski kraji in zgradbe, ki bi jih bilo treba obvarovati pred propadom, so avstrijski zgodovinarji in arheologi sestavili nekakšen atlas,

v katerem so zabeležena vsa važna kulturno-zgodovinska področja. V bodoče bodo vsi avstrijski župani in mestni načrtovalci s temi atlasi prejeli točne informacije, katera področja so kulturno-zgodovinskega pomena in katera ne, oziroma da bodo zvedeli, kje smejo ali ne smejo kaj spremeniti, dograditi ali odstraniti.

Omenjeni atlas bo izdal zvezni spomeniški urad, za župane pa jih bo nakupilo zvezno ministrstvo za znanost. Atlas vsebuje skupno 166 avstrijskih krajev, ki so pod spomeniškim varstvom. Na Koroškem so to sledeči kraji: Brežice, Trg, Althofen, Pliberk, Sovodnje (Gmünd), Šmohor, St. Andraž, Bad St. Leonhard, St. Vid ob Glini, Spittal, Straßburg, Berljak in Velikovec. Posamezna področja so fotografirana iz letal in so zato tudi za laike lahko dovezetna. Fotografije so opremljene z odgovarjajočimi besedili oziroma razlagami in izpolnjene s shematičnimi načrti.

Čestitamo!

Pred kratkim je bil podeljen poklicni naslov „profesor“ dr. Erichu Körnerju, generalnemu sekretarju Avstrijske lige za človekove pravice, ki se je vedno odločno zavzemal tudi za koristi narodnostnih skupnosti v Avstriji. K visokemu priznanju iskreno čestitamo!

Tedaj se je iz gruče iztrgal klen starec, pol kmet, pol drvar, ki je bil v prvi svetovni vojni avstrijski vojak. Stopil je pred majorja in spregovoril po nemško:

„Gospod, mi nismo krivi za to, kar nas dolžite. Nihče od nas vaščanov ni videl vaših vojakov. Ne zanimamo se za politiko. Kmetje smo, drvarji in pastirji. Ničesar žalega vam nismo napravili. Še živimo se sami, ne dobivamo karl in ne hodimo v mesto. Res je, da so prihajali k nam, ko so hodili z gore v goro. Odpreti smo morali vsakemu, kdor se je polikal z orožjem tod okoli. Radi ali neradi. Tudi vašim patruljam smo dali žganje ali klobaso, če so zahtevali. Celi dve leti so se partizani in vaše patrulje izogibali drug drugega, kot bi bili dogovorjeni. Vojna je. Ni naša stvar, če so se sedaj spopadli. Sami obračunajte med seboj.“

Major je prebledel:

„Laž, sama laž! Vi stari dreckiger Diplomati! Nas ne boste imeli za norca! Jaz mislim resno, dokazal vam bom — vam prvemu — da se z menoj ne boste več šalili! Mi bomo obračunali z vami!“

Razkoračil se je, dvignil pištolo, priprl oči in sprožil starcu naravnost v prsi.

Mož je razočarano, široko odprl oči, zaječal, se obrnil in padel na obraz pred svoje preplašene ljudi.

„Atal!“ je kriknilo drobno dekle in se vrglo nanj.

„Dobro! Če nočete sodelovati, boste vsi živi zgoreli!“ Major je ukazal, naj ločijo starce in žene z otroki ter jih zapro v dve hiši. Dekleta je izročil poročniku Hartwicku in velel: „Tem se še ljubi živeti. Iztisnite kaj iz njih, če se da, hitro, gospod poročnik. Predvsem poizvedite, kje so taborišča!“

Intendantskemu oficirju je takoj naročil, da s skupino svojih takoj izprazni hleve in vso živino pripelje na konec vasi, na vozove naj natovori živež in vse drugo, kar je kaj vredno.

Domače podjetje v Bilčovsu

obhajalo 20-letnico uspešnega razvoja

Letos poteka dvajseto leto, odkar obstaja v naši občini lesno stavbarsko podjetje, katerega lastnik je Franc Gasser, tesarski mojster v Bilčovsu. Pred dvajsetimi leti je mladi in podjetni Franc Gasser uspešno končal triletno tesarsko mojstrsko šolo v Beljaku. Kmalu nato je blizu svojega doma v Kajzarah s skromnimi začetnimi možnostmi in le z nekaj delavci otvoril malo tesarsko obrt. Težaven je bil začetek, brez obrtnega kapitala, brez potrebnih strojev in brez prevoznega parka. Vendar velika

in odločna je bila volja mladega podjetnika, započelo obrt voditi preko vseh začetnih težav do prvih uspehov in do današnjega razmaha. Prvi in glavni pogoj, da mu je vse tako uspelo, je brez dvoma obvladovanje strokovnega znanja, v katerem je mojster izvrstno podkovan; seveda pa tudi dobro izurjeni in pridni delavci. Danes po dvajsetih letih razpolaga to podjetje z razsežnimi delavnicami, med katerimi imajo poleg tesarjev tudi mizarji s sodobnimi stroji opremljeno delavnico, katero vodi mizar

mojster Fridi Ogris, ki izvaja svoja dela pod trgovskim imenom podjetja Gasser.

Podjetje Gasser pa je za našo občino tudi velikega gospodarskega pomena, saj je v njem zaposlenih do 35 sodelavcev, katerim k sreči ni usojeno iskati si kruha na tujem, kot se to dogaja po mnogih drugih krajih. Poleg tega ima tudi mladina možnost, da se kar v domačem kraju izuči mizarke oziroma tesarske obrti.

V teku dvajsetletnega obstoja podjetja si je le-to s svojim preciznim, skrbnim in današnjemu času odgovarjajočim strokovnim delom ustvarilo sloves, ki sega celo preko mej naše koroške dežele. Prav te vrline so tudi vzrok da je podjetje stalno založeno z delom.

Pred nedavnim je podjetje Gasser obhajalo svojo dvajsetletnico obstoja, s slavnostjo na kateri so se sodelavci skupno s podjetnikom veselili svojih uspehov, kar jasno dokazuje, da vlada med šefom in sodelavci izredno dobro delovno vzdušje, ki seveda koristi celotnemu kolektivu.

Podjetju Gasser, ki tudi stalno inserira v našem listu, čestitamo k dvajsetletnici obstoja in želimo v prihodnje še nadaljnjih uspehov.

Prejšnjo soboto nam je mladinski pevski zbor RTV Ljubljana s svojim nastopom pod mojstrskim vodstvom prof. Matevža Fabijana nudil izredno lep kulturni užitek. Že uvodna pesem je številnim poslušalcem v Miklavževi dvorani pokazala visoko kakovost tega mladinskega zbora. To je tudi povedal predsednik tukajšnjega Slovenskega prosvetnega društva „Bilka“ Reichman Rupert v pozdravnem govoru širidešim mladim pevcem in pevcem, ko jim je čestital k dosedanjim uspehom.

Med poslušalci je bilo tudi nekaj nemških letoviščarjev, katere je predsednik društva v njihovem jeziku prav tako pozdravil in jim ob slovenskem petju želel mnogo užitka.

Koncert, ki so ga predvajali, je obsegal dva dela: umetne in narodne ali ponarodele pesmi. Program je bil lepo sestavljen, tako

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

razpisuje v sodelovanju z osnovno šolo v Vuzenici ob Dravi

LIKOVNO KOLONIJO

v dneh od 19. do 25. avgusta 1973 v Vuzenici ob Dravi.

Ker je število mest omejeno, prosimo, da prijavite res samo otroke, ki jim je slikanje v veselje in so na tem področju tudi v šoli odlični. Prijave je treba poslati najkasneje do 31. julija 1973 Slovenski prosvetni zvezi, Celovec, Gasometergasse 10, kjer doblite tudi vse tozadevne informacije.

Nadalje razpisuje Slovenska prosvetna zveza

FOLKLORNO KOLONIJO

prav tako v dneh med 19. in 25. avgustom 1973 in sicer v Predvoru na Gorenjskem.

Folklorna kolonija je mišljena predvsem za otroke od 10 do 14 let starosti. Zaželjena je skupina otrok iz območja enega izmed krajevnih Slovenskih prosvetnih društev, v katerem bi imela možnost za nadaljnjo gojitev slovenskih narodnih plesov.

Prijave sprejemamo do 31. julija 1973 na sedežu Slovenske prosvetne zveze, ki bo interesentom dala še ostale informacije.

Vnaprej pa opozarjamo, da morajo otroci za obe koloniji imeti svoje polne liste.

O d b o r

Jubilej Štalenske gore

Pred nedavnim so na Štalenski gori na kraju, kjer so znane izkopane keltsko-rimskega mesta, obhajali 25-letnico obstoja muzeja na prostem. V tem času je omenjeni muzej obiskalo okrog pol milijona ljudi.

Največ zaslug pri raziskovanju, restavriranju in konzerviranju keltsko-rimskega mesta si je pridobil veliki raziskovalec univ. prof. Rudolf Egger, ki je v letih 1949 do 1969, ko je umrl, bil vodja raziskovanj tega področja. Njemu v spomin so odkrili ploščo, ki naj bi spominjala tudi poznejše rodove na njegove zasluge in prizadevanja za ta znameniti muzej na prostem. Številne zastopnike kulturnega in političnega življenja je ob tej priložnosti pozdravil direktor koroškega deželnega muzeja dr. Koschier. Slavnostni govor pa je imel deželni glavar Sima, ki je med drugim poudaril, da so znane izkopanine produkt skupnega dela. Deželni glavar je nato odkril ploščo. Spominsko svečanost je olepšal še pevski zbor iz Gospe Svete.

Sedanji vodja izkopavanj na Štalenski gori dr. Piccotti je za 25-letnico obstoja muzeja na prostem prevzel v dar od arheološkega inštituta na Dunaju dragoceno darilo — iz brona v litega mladeniča, ki ima isto obliko kot original na Dunaju, katerega je leta 1502 zbral na njivi neki kmet. Tudi Georg Khevenhüller-Metsch je ob tej priložnosti daroval muzeju svojo 4000 fotografij obsegačo zbirko, ki predstavlja zgodovino muzeja na Štalenski gori.

Po dragoceni najdbi bronastega mladeniča v letu 1502 so tamošnji kmetje pri oranju naleteli na nadaljnjo najdbo — bronastega krilatega leva, ki se danes prav tako nahaja v umetnostno-zgodovinskem muzeju na Dunaju. Razne najdbe na tem področju so zbudile pri ljudeh veliko za-

nimanje, tako da so kar na „divje“ kopali in iskali razne zgodovinske dragocenosti. Šele leta 1867 so znanstveni krogi Koroške, združeni v „zgodovinskem društvu“, ukinili to divje kopanje in prešli k načrtnemu delu. V času od 1908 do 1910 je zasluzni arheolog Nowotny pod vrhom Štalenske gore odkril rimski tempelj. Nadaljnja dela je prekinila druga svetovna vojna. Leta 1948 je koroška deželna vlada prevzela skrb za nadaljnja izkopavanja in nudi tudi odgovarjajočo finančno podporo. Danes je Štalenska gora še tako daleč raziskana, da slovi daleč po svetu, kot najstarejša rimska izkopanina v vzhodnih Alpah.

Slovensko prosvetno društvo „Drabosnjak“ na Kostanjah

vabi na skloptično predavanje o

LUŽIŠKIH SRBIH

v petek 6. julija 1973 ob 19.30 uri pri Rumašu na Korenu.

Predavata vladni svetnik dr. Pavel Apovnik in predsednik SPZ Hanzej Weiss.

Vljudno vas vabimo, da se prve prireditve novo ustanovljenega Slovenskega prosvetnega društva „Drabosnjak“ na Kostanjah udeležite v čim večjem številu. Po prireditvi se bomo zadržali v prijetni družabnosti.

Društveni odbor

Lepa prireditev za goste

pri Urankarju v Veselah

Minulo soboto so vabili na družabni večer k Urankarju na Veselah. Prireditve je bila v prvi vrsti mišljena za turiste, ki so v naših krajih na letnem dopustu. Prirejena je bila v okviru kulturnih večerov za turiste v škocijanski občini. Nastopali so pevski zbor SPD „Danica“, folklorna skupina SPD „Zarja“ in godbeni ansambel „Fantje izpod Obirja“, kot napovedovalec pa je sodeloval pesnik Valentin Polanšek.

Naši prosvetaji so bili pri mednarodni publikaciji lepega sprejema, navdušila je zlasti naša narodna

pesem. Ker je med obiskovalci bilo največ Nemcev, je šentvidski zbor pod vodstvom Hanzeja Kežarja zapel tudi tri nemške pesmi.

Kot zastopnik škocijanske občine je sodelujoče in goste pozdravil dipl. trgovec Habernik, ki je ob tem naglasil pomen slovenske kulturne ustvarjalnosti na dvojezičnem območju.

Prireditve je bila vsestranski uspeh. Sodelujočim, zlasti pa šentvidskim prosvetajem, čestitamo, da tudi letos prirejajo in sodelujejo na prireditvah med turistično sezono in tako nadaljujejo dolgoletno tradicijo.

Ljubljanska univerza

obdaruje celovško visoko šolo

Pred nedavnim je inštitut za slovenski jezik in literaturo na ljubljanski univerzi poklonil celovski visoki šoli za izobraževalne znanosti dragocen knjižni dar, ki vsebuje poleg najnovejših izdaj slovenskih klasikov in sodobnih avtorjev še mnogo strokovnih knjig.

S tem darilom je ljubljanska univerza dejansko pokazala pripravljenost za sodelovanje in poglobljanje medsebojnih odnosov, medtem ko je pri nas navada, da samo uporabljajo visokodoneče besede, dejanjem pa skrbno gredo s poti.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

Medtem se je zdanilo. V korito doline je lila svetloba z zasneženih vrhov. Zalesketali so se valovi žuboreče reke in na vzhodu je vzhajalo sonce. Po dolini se je razraščalo drevo črnega dima. Skozi njegove pošastne rogovile je bilo videti sonce kot velik tleč ogorek.

Poročnik Hartwick je izbral pet deklet in velel vojakom, da jih odženo na bližnji skedenj. Dražil ga je vonj po požaru in krvi. Z zadovoljstvom se je ozrl na ono stran doline, koder je v nebo švignilo nekaj kresov. Vedel je, da je četa visoko na obrobju Mežaklje zažgala senike. Torej so tu lahko brez skrbi ter lahko počno, kar se jim zljubi...

Končno je le dočkal uro izjemne priložnosti, da se izkaže. Če mu uspe, da katerega od žrtv spregovori, bodo morda le odkrili skrivališče Vosa. Nekaj dni potem, ko je eksplodirala mina v poveljstvu gestapa, ga je poklical k sebi major Wolf. Bil je z njim nenavadno prijazen. Pogovarjala sta se o vsem mogočem, kar je razumel tako, da ga hoče major vsestransko spoznati. Vsa leta v vojski mu še nihče ni posvetil toliko pozornosti. Vselej so od njega samo zahtevali. Major mu je nedvoumno povedal, da visoko ceni njegovo prizadevanje in vdanost stvari. Namignil mu je, da bi njegove izredne sposobnosti prišle še bolj do izraza v gestapu. Priiti od abwehra h gestapu pa je bil že star poročnikov sen. Prav tu je videl svojo povojno katiero.

Rad bi bil policijski šef v velikem mestu, želel si je moči in veljave. Wolf mu je hkrati dal nalogo, da dela zanj in nadzoruje svojega komandanta, ki se je kaj rad spozabil s prirejanjem požrtij, popivanjem, ženskami, skratka s stvarmi, ki se niso ujemale s kodeksom časti nemške vojske. Major je Hartwicka navdušil in ga takoj pridobil. Posebno se mu je priljubil, ko ga je postavil za vodjo „Leteče črne komande“, enote, ki je bila sestavljena iz abwehrovcev in gestapovcev. Za vodnika in tolmača mu je dodelil Pesjaka, čigar vrednost je spoznal že na Jelovici, saj bi se bil sicer s

svojimi — dasiravno je slovel kot specialist za spopade v gozdu — nekajkrat izgubil v gorskem prostanstvu.

Major Wolf je dal Hartwicku zaupno nalogo, da s svojo skupino uniči centre Vosa. Le približno je vedel, na katerem sektorju izginjajo vosovci. Podrobno mu je razložil vse, kar so vedeli, predvsem o Tončku, komandantu VDV, katerega je imel za najnevarnejšega, pa o Jelovčanu, Nestorju, Blisku in drugih obveščevalcih, ki so hodili kalit idiliko ob romantičnem jezeru in molit delo njihovih štabov.

Hartwick se je na moč trudil, da bi kaj napravil. S svojimi se je povzpel na grebene predgorja triglavskih vrhov nad to dolino in iskal vosovski center v težko prehodnem obrobju med gozdom in skalovjem. Povzpeli so se celo na Klek, na goličavo, ker so ustrelili dva štirinajstletna pastirčka, ker sta pred njimi bežala. Preoblečeni v partizane so presenetili nekaj kurirjev in jih ubili. Da bi te blodnje za nevidnim sovražnikom prikazali kot uspešne, so spotoma ubili nekaj gozdnih delavcev in kmetov, ki so jih srečali na samotnih stezah, jih fotografirali z orožjem in prišteli k sovražniku.

Ob misli, da se mu sedaj ponuja redka priložnost za uspeh, se je razkoračil pred dekleti in ukazal tolmaču, naj jim pove takole:

„Dobro poslušajte! Vse vemo o vas, opazovali smo, kako ste odhajale v gozd, dajale znamenja o naši prisotnosti v dolini, nosile pošto, hodile v hosto in taborišča. V vaših kurjih možganih ni dovolj fantazije, da bi si lahko predstavljale, kaj bom z vami počel, če mi takoj ne spregovorite!“

Dekleta so molčala in drgetaje strmelja zdaj v poročnika, zdaj v Pesjaka in vojake, ki so jih obstopili.

„Ta bo ostala tukaj, druge mi odpeljite v hlev, ker bom zaslišal vsako posebej!“

Izbral je drobno sedemnajstletno svetlolasko, o kateri so vedeli, da je kurirka. Na ukaz so mu jo privezali k najbližjemu tramu, z rokami nad glavo. Ko je na ponovno vprašanje dekle molčalo s stisnjenimi ustnicami in preplazeno zrla vanj, je Hartwick stopil k njej in ji z enim samim surovim sunkom strgal s telesa obleko od vrha do tal.

Ob golem dekliskem telesu so Pesjaku in trem poročnikovim spremljevalcem pohotno zažarele oči in begale zdaj k njej, zdaj k poročniku, ki se je ves spremenil. Njegov obraz je dobil mistično masko, na kateri so okamnela vsa čustva, v kotih okoli ust pa sta se zarisala dva loka nepomirljive krutosti. Od pasu je odpel pasji bič in nekajkrat usekal dekle čez prsi, po trebuhu in nogah. Krvave srage so kot kače ovile telo.

Dekle je kriknilo pa ni spregovorilo. To je poročnika še bolj razkačilo. Zamahnil je še in še, krepkeje kot prvič, dokler ni onesvečenemu dekletu glava klonila na prsi.

Pripeljali so mu eno za drugo še druge štiri. Dekletom ni odprla ust nobena bolečina. Njihov molk mu je načel samozavest. Vpil je nanje, da mu je glas že hropel in roke drhte. Kri ga je spravljal iz ravnotežja. Bal se je, da ne bi podivjal in ne bi bil več sposoben zasliševati, od česar ne bi bilo nobene koristi.

Major von Görn se je z nekaterimi umaknil stran od prizorišča obračuna. Njemu ni bilo do zaslišanj. Rad je ukazoval. Delo je prepuščal drugim. Sedel je v izbi hiše, za katero je odredil, da bo zadnja požgana. Na veliko javorovo mizo so mu vojaki nanosili kmečkih dobrot. Nacejal se je z žganjem, si mazal zaseko na kruh in žvečil suho meso. Imel je dober tek, pa si ga ni maral pokvariti s tistim, kar se je dogajalo zunaj.

Bistro ozračje nad reko je bilo prepojeno z bencinskimi hlapi in gostim dimom. Posebni oddelek je plenil domačijo za domačijo in požigal. Med vrvenje vojakov, ki so iz hiš

Mnogi starši mislijo, da otroci ne znajo ceniti drobnih udobnosti domačega življenja. In vendar je oblikovanje njihovega značaja največ odvisno od njihove okolice. Zavedajmo se predvsem, da potrebujejo otroci v vsakdanjem življenju red in vedro ozračje. Zato se izogibajmo še tako nedolžnih preprirov v njihovi navzočnosti. Igrajmo se z njimi, toda ne samo otroških iger. Desetleten deček kaj lahko porazi očeta pri šahu, seveda, če je bil oče nalašč ali nehote nekoliko raztresen.

Med obedi, ko se zbere družina okrog domače mize, naj otroci prav tako svobodno povedo svoje mnenje kakor odrasli. Staromodno naziranje, da morajo otroci pri mizi molčati, res ni več na mestu. Ob nepriznjenem razgovoru nam bodo ti marsikaj povedali, pa tudi na-

TUDI OTROCI RADI POVEDO SVOJE MNENJE

učili se bodo vedno kaj novega. Če si hočemo pridobiti njihovo zaupanje, se moramo privaditi spoštovati njihove nazore. Njihove prijatelje in želje prav tako upoštevajmo kot svoje. Otroke lahko poučimo, toda nikoli se jim ne posmehujmo, ker bomo na ta način samo zapravili njihovo zaupanje.

Otroke moramo že zgodaj navajati na snago in red. Nikoli ne smemo pozabiti njihovih prizadevanj in paziti moramo, da jih naši opomini ne bodo žalili. V svoji sobi, ali v svojem kotu naj bo otrok svoj gospodar. Če mati preradovedno brska po njegovih igračah, je to za malega prav tako mučno, kakor če mu pozneje odpira pisma. Oboje je njegova osebna zadeva, zato moramo paziti, da ne zlorabimo svojih pravic.

Otroka lahko mimogrede naučimo dela in reda. Vse njegove knjige zberemo v majhno knjižnico, ki naj jo otrok sam urejuje in vodi. To bo vzbudilo v njem veselje in mu okrepilo čut odgovornosti. Vsak mesec darujmo otroku skromno vsoto denarja, ki ga lahko potroši po svojih željah.

Zelo važno je tudi, da znamo ravnati s prijatelji naših otrok. Kako neprijetno je otroku, če mora dan za dnem poslušati, da njegov prijatelj ni dober, ni priden, ni marljiv. Morda ga le njemu vleče prav tisto nasprotje, ki ga čuti med seboj in njim. V takem primeru je bolje, da se z otrokom posvetujemo kakor z odraslim, da skušamo neopazno omejiti prijateljev vpliv, ne da bi se naravnost spustili v borbo z njim. Kadar otrok povabi svoje prijatelje, bodimo z njimi ljubeznivi, toda pustimo jih same.

Otrokom, posebno odrasčajočim, je treba pustiti zavest resnosti in važnosti, zato jim dovolimo kolikor mogoče dosti svobode. Dvanajstletni deček bo že rad preživel počitnice pri svojem stricu, na taborjenju ali v počitniški koloniji v družbi sebi enakih tovarišev in dobrega vzgojitelja. Spoznal bo nove kraje, nove ljudi in, kar je morda še najbolj važno, naučil se bo tovarištva.

Kadar povabimo goste

Kadar povabimo goste, se dogovorimo za dan in točen čas njihovega prihoda. Tako je najbolje za obe strani. Samo pomislimo na gospodinjjo, kako dragocene so prav zadnje minute, ko je v kuhinji že pripravila vse potrebno, sama pa še dirka po stanovanju v neprimerni obleki, z navijači v laseh, vsa rdeča v obraz in nervozna in že se oglasi zvonec, ki naznanja prihod gostov. Enako se lahko zgodi tudi moškemu: na pol obrit, z razpeto srajco, brez nogavic.

Prav tako pa ne napravijo gosti usluge skrbni in točni gostiteljici, če se njihov prihod zakasni za pol ure ali mogoče celo več. Pri topli večerji zgubi marsikatera jed na kakovosti, če stoji predolgo, če jo kar naprej pogrevamo, da bi jo ohranilo toplo, in podobno.

Ko se domenimo za datum, moramo še nujno dati povabljenim na znanje, kaj bomo postregli. To omenimo sicer bolj diskretno, vendar tako, da bodo gostje vedeli, ali bo večerja topla ali bomo servirali le majhen prigrizek. Gostiteljica, ki reče: "...no, kakšno malenkost bom že ponudila," potem pa priredi celo pojedino naj ne bo razočarana, če bodo ostali pladnji polni, saj se bodo povabljeni ob taki priložnosti doma navečerjali.

Ko goste sprejemamo, jim pomagamo pri slačenju, pri odlaganju torbice, klobuka, morda rož ali darila in poskrbimo za curljačjo dežnik, ki ga gost drži v roki in ne ve kam z njim. Garderobna stena ali obešalnik morata biti ob takih večerih brezpogojno prazna.

Šopek ali majhno darilo odnesemo v sobo, kamor seveda že medtem povabimo goste, in ga takoj odvijemo. Rože namestimo s pristrčno zahvalo v najlepšo vazo in jo postavimo na sredo mize ali kak drug viden prostor, če je miza manjša in že pogrnjena za večerjo. Enako mesto odkažemo darilu. Če smo dobili v dar steklenico aperitiva ali vina, ga ne odpremo, razen če ni to želja gostov. Če pa je steklenica že odprta, potem bodimo vsaj toliko vljudni, da je ne izpraznimo do dna, še preden smo odprli kakšno svojo steklenico.

Povabljenim ponudimo lahko različne jedi od najbolj skromnih in preprostih do bogatih in ekstravagantnih. Izбира je prepuščena gospodinjji, saj vabimo goste ob različnih prilikah in časih. Gotovo pa ne bo servirala enake jedi staremu dobremu znancu ali pa tujcu — inozemcu, ki je imel poslovne slike z možem in je že slišal, da slovi naša kuhinja po svetu po posebnih specialitetah.

Kako je s pijačo? Poleg vina in piva moramo imeti tudi brezalkoholne pijače in mineralno vodo. Na osebo računamo četrto do pol litra tekočine, če pa se bo večer razvil v živahno razpoloženje, naj bodo v shrambi še tri rezervne steklenice.

In s cigaretami? Prav nič prijetno ne bo, če bomo gostu ponudili cigarete, ki jih sami kadimo in ki se nam zdijo edino dobre, on pa, ki kadi drugo vrsto, jih bo zavrnil, češ da so njegove veliko boljše. Zato si pri-

skrbimo par različnih vrst, med njimi tudi nekaj cigar.

Če serviramo originalne steklenice vina, ki jih odpiramo pri mizi, se mimogrede odlučijo košček zamaška, ki plava na vrhu. Zato nalijemo najprej malenkost vina v svoj kozarec, da se ognemo neljubemu opravičilu in menjavanju kozarcev.

Kadar je družba majna, nalijemo kozarce najprej damam, drugače pa jih nalivamo po vrsti, kot gostje sedijo.

Na mizo postavimo poleg pepelnikov tudi krožnik ali skledico, kamor bodo gosti odlagali različne odpadke. V pepelnik res ne sodijo kosti perutnine ali rib, sadne koščice, lupine, zmečkane celofanske vrečke cigaret itd. V pepelnik odlagamo pepel, ogorke cigaret in ugasle vžigalice.

Po končani večerji poskrbimo še za malo svežega zraka. Morda odpremo okno v sosednjem prostoru ali pripremo vrata na balkon, pazimo pa, da ne naredimo prepriha, da se kdo izmed gostov ne prehladi.

Zelo važno je, da stanovanje prezračimo vsaj 10 minut prej, preden pridejo gosti. Duh po pečeni kokoši v sobi, na hodniku,

Drobni nasveti

■ Jajčne lupine obelijo zarumenelo perilo. Stročene zašijte v vrečko in jih dajte v kotel, kjer kuhate perilo.

■ Zarjavel vijak hitro odvijemo, če ga namažemo s petrolejem, nekoliko segrejemo z vročim predmetom in ga šele nato z izvijačem odvijemo.

■ Pravo svilo likajte vedno na pol vlažno in na narobni strani. Likalnik ne sme biti prevroč. Ne smete pa likati naravnost po blagu, ampak položite svilo med dve čisti krpi.

■ Rokavice iz blaga operemo v mlačni milnici, sploknemo v mrzli vodi, ki smo ji dodale nekaj boraksa, posušimo na zraku in zlikamo.

■ Ščetko za lase očistimo, če ščetke namočimo v galunovo raztopino. Paziti pa moramo, da ne pokvarimo lesa in lošča.

■ V novih čevljih nas pečejo pod plati. Zdrgnite čevlji znotraj po podplatu s krpo, namočeno v špiritu, in ga posušite.

mogoče že celo na stopnišču razgali naš jedilnik in prikrajša povabljenega za prijetno presenečenje. Če je stanovanje majhno in ima slabo zračenje, si lahko pomagamo z razpršilom za osvežitev zraka. Zračenja pa je potrebna tudi gospodinja, zato je najbolje, če more vsaj za nekaj minut zapustiti stanovanje, potem ko se je preoblekla. Tudi njeni lasje se bodo na svežem zraku razdišali.

M. G.

Bolečine v nogah

Zelo mnogo ljudi toži zaradi bolečin v nogah. Nekaterim noge otekajo, drugim ne. Včasih najdemo otekle samo sklepe, pri nekaterih pa samo golene ali stopala. Nekateri imajo tudi občutek hladnosti v okončinah in prste nekoliko bolj blede ali modrikaste. Včasih noge bolijo samo pri hoji, drugič tudi pri mirovanju. Nekateri imajo krče v mišicah le ponoči. Nekateri take noge so navidezno brez kakršnihkoli sprememb, ki bi jih lahko obdolžili za vzrok bolečin. Pogosto pa obstajajo razne anatomske anomalije stopala, prstov, sklepov, deformacije kolena v obliki O ali X in druge spremembe, ki povzročajo težave v nogah. Prav zaradi te raznoterosti in

pestrosti ni enotnega recepta, ki bi ga lahko uporabili za zdravljenje bolečin nog.

Najpogostejše naletimo na te tegobe pri ljudeh, ki imajo ploske noge. Stopalo se splošči zaradi slabega vezivnega aparata, ki bi moral držati stopalni lok. Dostikrat imajo taki ljudje tudi čezmerno telesno težo, ki pritiska in prehudo obremenjuje stopala. Tudi poklici, v katerih ljudje stojijo (gospodinjje, frizerji), močno obremenjujejo stopala, zaradi česar postajajo ta utrujena in boleča, še preden se razvije prava ploska noga.

Pogosto se zgodi, da bolnika ne moremo prepričati, da njegove bolečine izvirajo od ploskih nog. Kratko malo se mu ne zdi verjetno, da bi ploska

stopala delala težave. Bolj je prepričan, da je to samo lepota napaka, zaradi katere prežgodaj razširi in deformira čevlje. Vendar ni tako! Stopalo nosi vso telesno težo na sorazmerno majhni ploskvi. Prav zaradi tega je silno važna njegova oblikovanost, da to težo lahko prenaša in obenem skrbi za prožen korak. Pri ploskem stopalu ni več tiste smotrne oblikovanosti, ki bi po naravi potlačila telesno težo, jo prenašala in tudi skrbela za prožen korak. Zaradi tega je plosko stopalo čezmerno obremenjeno in zato zelo pogosto tudi boleče. Ne smemo ga zanemarjati, kadar hočemo vedeti, zakaj nas bolijo noge

Dr. Marija Znidaršič

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

nosili raznovrstne stvari in gonili iz hlevov živino, so se mešala povelja, kriki, jok, mukanje, cviljenje prašičev, ki so jih za ušesa vleкли iz svinjakov in jih tovorili na vozove.

Poročniku Hartwicku je zadušljivi dim silil v pljuča. Kaj takšnega se mu še ni pripetilo. Na Jelovici je pripravil do govorjenja vojake, pa tudi na Vzhodu kakšnega moža — pri teh dekletih pa se je zaman trudil.

„O kurbe zakrknjene! Tako trmastih ljudi pa ni na vsem svetu!“ je preklinjal. „Prinesite mi goreče poleno, razžarite mi bajonet, da jih pobožam tam, kjer imajo to najraje, pa bomo videli, ali jim res ne bomo mogli odpreti ust!“

Grožnjo je izpolnil. Dekleta so se onesveščala ena za drugo, pa jim vse poklenske muke niso odprle ust... razen za krike bolečine.

Potem je izgubil živce. Vseh pet je zaklal. Nekaj časa je stal nepremično kot kip in strmél, kako reka vzburljive rdeče tekočine obliva bela telesa, potem pa si je obrisal orošeno čelo in se kot pijanec odmajal skozi vrata.

V skednju je takoj zatem bruhnil požar.

Omotičen je iskal majorja. Zakolovratil je mimo hiše v plamenih. V njej so kot sohe živi goreli starci in ženska, ki se ji je k prsim privijal dojenček. Iz okna na vogalu je lezla vsa zasmojena ženska postava in z okrvavljenimi rokami grabila za rob. Hartwick je premaknil avtomat na boku in izjemoma oddal milostni strel. Iz naslednje hiše, kjer so zastíševali, pa so prihajali kriki, ki so mrzili kri...

Hartwick je odskornjal v hišo, kjer se je spravljal k pojedini major von Görn. Še preden je prestopil prag, je zagledal, kako med hišami tavajo osmojeni vojaki njegove čete, ki so v že gorečih hišah iskali kaj za v svoj žep.

„Izginite mi izpod nog, lopovil!“ se je zadril.

Še ves omamljen, z okrvavljenim bajonetom v rokah, je bil videti, kot da bo zdaj zdaj koga zaklal. Takšen je stopil v izbo k majorju von Görnu.

„Kakšni pa ste?“ je dejal major. „Spravite no listi packani pipec, da mi ne boste pokvarili apetita! No, kaj ste izvlekli iz tistih punc?“

Hartwick je poročal.

„Vedel sem, da ne boste nič opravili.“ Porogljivo se je zasmjal. „Zato si s tem poslom tudi nisem hotel mazati rok. Ne glejte me tako stekleno, no, sicer vas bom moral poslati k psihiatru na pregled, ko se vrnemo. Raje sedite in prigriznite. Dobra jed in pijača dobremu vojaku odtehtata vse drugo!“

Hartwick se je spomnil Wolfvovih pripomb o von Görnu. Nenadoma ga je prijel, da bi še njemu zasadi bajonet v prekleto, požrešni trebuh. Medtem ko drugi opravljajo umazano raboto, ti tale prasec žre in pije! Pa je samo ubogljivo spravil bajonet v nožnico in se sesedel na klop...

Major ga je lopnil po plečih.

„Zbudite se no! Prekleto so vas zdelale! Taki ste, ko da so one zaklale vas, ne vi njih!“

Hartwick se je poskušal nasmehniti. S slapom kletvic je ponovil pritožbo, da tako trmastih in malopridnih ljudi, kot so ti, ni na vsej zemeljski obli.

Zaman mu je major ponujal, naj prigrizne. V ustih se mu je valjala gnusna kepa prahu z okusom po bencinu. Vase je zilil le kozarec žganja, da bi odplaknil poraz in z njim slabo voljo. Nasprotniki, ki jih ni mogel zlomiti pred njihovo smrtjo, so se grmadili. Čim več jih je bilo, tem manjša je bila njegova samozavest, in občutek neugodja se mu je razlival po organizmu kot strup. To pa mu je zbuljalo noro slo po novih ljudeh, ki bi jim lahko zlomil duha, preden bi jih fizično ubil.

Major je pogledal skozi okno. Med valovi reke rume-nega dima je viselo nad črnim robom kotline krvavo sonce.

„To je božanski prizor, poročnik Hartwick!“ je zavpil

ves v ognju. „Kje je ta prekleti fotograf? Vse jutro se mi je motal pod nogami, zdaj ga pa ni. Poiščite mi ga! Pojdimo, da se ovekovečimo v tem sijul!“

Fotoreporterja so kmalu našli. Vsi skupaj, z majorjem na čelu, so se odpravili ven iz vasi. Ustavili so se na livadi, kjer je fotograf lahko ujel poleg njih v objektiv tudi goreče naselje.

Oficirji so se postavili v vrsto poleg majorja. Zravnal jih je fevtonski ponos, stali so kot kipi bogov, ki kaznujejo grešni svet s poginom, ki spreminjajo v prah vse, kar se ne pokori njihovi volji.

Reporter je snemal in snemal. Napravil je tudi posnetek, kako vojaki v napad, ko da zavzemajo goreče ruševine vasi.

Čeprav je poročnik Hartwick ljubil uničujoče jezike ognja, plahutajoče prav do njih, mu ni bilo do komedije, s katero se je dal ovekovečiti major za zanamce. Kadar je bil pijan, je rad pripovedoval, kako so požigali po Bosni in lovili Tita. Ob tem fotografiranj pa je vojna slava, ki si jo je pripisoval, dobila v Hartwickovih očeh novo podobo; Wolfovo opozorilo, da je treba paziti nanj, čeprav je dober prijatelj komandanta vseh varnostnih in policijskih sil, se mu je zdaj zazdelo povsem upravičeno.

„Nikar se ne držite tako čemerno, poročnik Hartwick! Te slike boste kazali vnucom, da bodo videli, kako smo širili življenjski prostor veliki Nemčiji!“

Po opravljenem poslu se je na cesti urejala kolona za odhod. Za močno predhodnico so se zvrstili vozovi z naplenim blagom in mukajoča živina. Z gornjega dela vasi, ki mu je bilo prizaneseno, je vojska prignala skupino drvarjev, zaposlenih pri nemški upravi, ki so zanj sekali tista usodna drva.

(Dalje prihodnjič)

PIERRE DANINOS

Letoviška hišica

Verjetno ste posrednik za najemanje letoviških hišic iz Bastie, ali ne?

„Da, gospod. In vi ste najbrž inženir Max Fischer iz Vestfalije.“

„Točno. Strašno potovanje imam za seboj. Iz Biskajskem zalivu pa preko Pariza v Marseille sem imel neverjetno slabe zveze. Natresel sem se v vlakih, da je groza. Polem pa še morje od Bastie do Bastie: slabše kot v Biskajskem zalivu. No, zdaj sem tu. Ali greva takoj na pot, da vidim končno to letoviško hišico mojih sanj.“

„Prav žal mi je, da ste se tako namučili po vlakih in na morju. Majhen sprehod po trdnih tleh vam bo zdaj gotovo prav prišel...“

„Vesel sem, da ste mi preskrbeli tako čudovito letoviško hišico. Pojdiva!“

„Boste videli, kako ste prav stonili, ko ste si že v začetku maja zagovarjali letoviško hišico 'Lepa obzorja'. Po pravici vam povem, da bo letos pri nas prava norišnica z gosti in turisti. Mimogrede naj omenim še to, da je bila vaša hišica prav zadnja, ki jo je bilo še mogoče dobiti, ko ste brzojavno zahtevali rezervacijo.“

„Hvala vam še enkrat. Hm, toda zdaj korakava že tri četrt ure, hišice pa ni nikjer. Ali niste pisali, da je oddaljena od pristanišča le pet minut?“

„Seveda, če bi najela helikopter. A kaj bi imeli v tem primeru od vse te lepe okolice? Kaj ste zavpili? Klobuk vam je odneslo? Takoj vam ga ujamem. Morali se boste navedli. Veste, tu pri nas je tako: če ne dežuje, močno piha. Kaj hočete? Taka je pač narava. No, tamle je vaša letoviška hišica!“

„Kaj? Tistole? Saj to je navaden hlev!“

„Oprostite, gospod! Dandanes gradijo tudi hleve moderno. Sicer pa, če že hišica zunaj ni videti kaj posebnega, je notri pravi raj.“

„Že prav; res nisem pričakoval Versailles ali podobnega dvorca,

ampak to je prava revščina.“

„Kaj pa mislite, da boste dobili za svojih ubogih 200 frankov mesečno? Babilonske viseče vrtove?“

„Nikar se ne jezite, gospod Petitejan. Poglejmo razkošje, ki naju čaka notri.“

DOMISLICE

● Človek je premagal naravo prej, kot se je naučil obvladati sebe.

● Filozofija mora delovati kot zdravilo.

● Pobriganjite se, da boste dobili tisto, kar želite, sicer boste prisiljeni ljubiti tisto, kar boste dobili.

● Zavidljivost je oslepelost notranje čutnosti; prav tako je notranja čutnost oslepelost zavidljivosti.

● Najboljša državna oblika je tista, v kateri se pošteni in malopridnim sodi po zaslugah.

● Dolgčas je naš največji sovražnik.

● Vsaka napaka se zdi neverjetno neumna, kadar jo store drugi.

● Narava vedno drži s skrito napako.

● Oholost sili človeka h govorjenju, ponos pa k molčanju.

● Ni je živali na svetu, ki bi se je človek moral bolj bati od človeka.

● Kakšno filozofijo bomo izbrali, je odvisno od tega, kakšni ljudje smo.

● Srečen je človek, ki ga opomni tuja napaka.

● Če obstaja možnost, da gre več stvari hkrati narobe, bo stvar, ki bo šla narobe, tista reč, ki naredi največ škode.

„Kaj pa je to? Pred oknom spalnice stoji visok zid.“

„To je tovarna gumiarabikuma. Res, ni posebno prijetno gledati ta zid, a kaj bi šele rekli, če bi stala takole zraven tovarna kleja ali ribjih konzerv, a?“

„Zidovi so krepko vlažni, strop pušča in blazina na postelji je napolnjena kar s slamo!“

„Na vlogo se nikar nič ne pritožujte. V tej peklenski vročini ustvarja v hiši prilejen hlad. Za umivanje pa ni nič boljšega kot deževnica. Imate jo takoj pri roki po zaslugi našega veličja, ki je pometal s strehe nekaj opek. Slamarice pa so priznane bolj zdrave kot blazine z volno. Ker je lasnik hišice vegetarijanec, ni hotel striči ovac in se je odločil raje za slamo.“

„Kje pa je kuhinja?“

„Na koncu vrta. Da, krasen vrt imate poleg hiše. Ob zadnjem plotu, slabih deset minut hoda od tod, stoji posebna kuhinja. Edino dimnik ne dela. Kuhali boste lahko zraven pod milim nebom. To bo dajalo vašemu bivaliču idiličen, pastoralen videz. Še tole moram povedati: voda je slaba in če se vam bo deževnica res preveč upirala, si lahko nabavite v Bastii ali Ajacciu mineralne vode, kolikor hočete. Elektrike še nimamo, bo pa v petih letih prav gotovo napeljana. V vsem ostalem pa tale letoviška hišica prav gotovo upravičuje svoje ime 'Lepa obzorja'.“

„Stojte, počakajte! Glavno vprašanje. Pisali ste mi, da je iz hišice prekrasen razgled na morje.“

„Seveda.“

„No, kje je zdaj ta vaš razgled?“

„Pazljivo poslušajte! Ko se boste povzpeli na podstrešje, boste na zahodni strani opazili stranišče. Vzemite pručko, stopite v stranišče, spustite desko, posavite nanjo pručko, pazite, da ne boste padli, ko boste zlezli na vse skupaj, in pogledajte skozi okroglo lino. V daljavi boste ob lepem vremenu zaznali sivkasto črto — no, to je morje!“

LOJZE UDE:

Avstrijska državna pogodba

IN NJENA MANJŠINSKA ZAŠČITNA DOLOČILA

(Dopolnjeno besedilo predavanj na Koroških kulturnih dneh v Celovcu 1972)

Znanstveno najboljši opis razvoja narodnih razmer v Avstro-Ogrski na podlagi tega člena je, mislim, osrednja razprava univ. prof. dr. Karla Gottfrieda Hugelmanna v zborniku, pod njegovim uredništvom, „Das Nationalitätenrecht des alten Österreichs“ (Wien 1934). Tako mislijo tudi mnogi drugi avstrijski pravniki. Ne bom se v tej zvezi spuščal v kritične pripombe k optimističnemu mnenju Hugelmanna, da so bile na podlagi tega člena dane možnosti nadaljnega pozitivnega, za obstoj Avstro-Ogrske odrešilnega razvoja. Tudi za danes pa je poučna njegova ugotovitev, da se je avstrijsko narodnostno pravo postopoma razvijalo k modernemu oblikam narodne avtonomije različnih obsegov, v različni mešanini teritorialne in personalne konstrukcije. Hugelmann označuje ta razvoj kot napreden. Takole se pravi: „Praksa in nauk sta vodila preko v bistvu liberalno individualističnega pojmovanja državnega temeljnega zakona (to je člena 19 — op. pis.) k univerzalističnemu in organičnemu razumevanju naroda in narodnostnih pravic, od v nacionalnem pogledu državljanske enakosti k pravu, ki se orientira po zgodovinskih realnostih in ki išče pravično izravnano (Hugelmann misli izravnano individualistične interpretacije 19. člena — op. pis.) s pravom narodnostnih skupin“ (str. 281). Formalna deklarativna enakost še ni dejanska enakost. Prav marksiistična družbena analiza je imela za to resnico velik smisel.

Cim manj je formalna enakost tudi dejanska enakost, tem manj more biti izjavno načelo (nekateri pravijo tudi priznalno ali izpovedno načelo) tisto načelo, po katerem naj se uredi življenje neke narodne, jezikovne manjšine. Tem bolj velja ugotovitev nemškega manjšinskega teoretika Wilhelma Graevena: „Določanje narodnosti na podlagi izjave, ki se ne ozira na to, da govore proti tej izjavi objektivni znaki, podpira asimilacijo“ (Die Bestimmung der Volkszugehörigkeit im Recht der europäischen Staaten, Essen 1938, str. 31). Hugelmann v nadaljnjem na več mestih ugotavlja in navaja konkretne primere, da je šel ta razvoj mimo Koroške. In res tudi članek koroškega pisca v tem zborniku Lobmeyerja-Hohenleutena dokazuje, da je šel od Hugelmanna opisani in kot napreden označeni razvoj mimo Koroške, da je šel razvoj na Koroškem vedno bolj brezobzirno celo v nasprotni smeri. Naj omenim v tej zvezi predvsem načelo pravice staršev v šolstvu. Bekenntnisprinzip, izjavno načelo, kakor mu pravim jaz, služi danes kot načelo pravice staršev v šolstvu kot najbolj učinkovito sredstvo germanizacije.

Ali 19. člen ustavnega zakona z dne 21. decembra 1867 danes še velja, za Slovence in Hrvate v Avstriji ni več važno, ker imajo 7. člen avstrijske državne pogodbe. Važno je morda še za dunajske Čehe in za Madžare na Gradiščanskem. Vprašanje njegove današnje veljavnosti je med avstrijskimi pravniki sicer sporno. Ludvik Adamovič se je po II. svetovni vojni, a še pred podpisom državne pogodbe, postavil na stališče, da je ta člen v zvezi s členi 66 do 68 senžermenske pogodbe (ki tvorijo 149. člen avstrijske zvezne ustave) in v zvezi z 8. členom zvezne ustave („državni jezik“ — Staatssprache — v Avstriji je nemški) derogiran. Zelo odločno pa mu nasprotujejo pravniki kakor Ermacora, Pfeifer, Braunias, Veiter. To le mimogrede, ko sem že omenil ta člen in njegovo interpretacijo kot izrazit primer utesnjujoče (restriktivne) interpretacije narodnostnih, manjšinsko zaščitnih pravnih predpisov v avstrijski, posebej v koroški praksi v preteklosti.

Prav tako ozkostransko kar najbolj utesnjujoče je bilo razlaganje, izpolnjevanje zaščitnih določil senžermenske pogodbe v členih 62 do 69.

V ljudskem šolstvu na slovenskem ozemlju Koroške je v prvi avstrijski republiki zavladovala popolna oblastna in učiteljska samovoljnost. Učitelji so bili obenem zastopniki KHD oz. Heimatbunda, med prvimi nacisti in pozneje povsem nacisti. Pod nacizmom pa so slovensko šolstvo likvidirali učitelji, preden je to storila nacistična oblast s svojimi predpisi.

Olajšava uporabe jezika pred sodišči (čl. 66 senžermenske pogodbe) se je praktično izvajala le v neizogibnih neposrednih ali po tolmačih posredovanih razgovorih s stranko, ki ni znala nemško. Če je stranka nemško kolikor toliko znala ali je bila zastopana po odvetniku, so vzela sodišča navedbe na znanje le, če so bile izražene v nemščini. Slovenske vloge so dosledno zavračali. Zavračali so tudi slovenske registracijske vloge slovenskih zadrug, ki so bile v času monarhije ena najbolj nespornih slovenskih pravic. Sodne zapisnike in odločbe so sestavljali brezizjemno samo v nemščini.

Pred državnimi in deželnimi upravnimi oblastmi je bila slovenščina popolnoma zatrta. Znana je odločba deželnega glavarja Schumyja z dne 13. maja 1924, št. 6693: „Deželna vlada ni niti dolžna niti upravičena sprejeti ali obravnavati slovenske vloge.“

Okrajna glavarstva so prepovedala tudi doslej običajne slovenske vpise v krstne, poročne ali mrljske matrice in slovenske izvelečke iz njih.

Tudi glede manjšinsko-zaščitnih določil senžermenske pogodbe se je avstrijska uprava na Koroškem postavila na stališče, da jih izpolni le v kar najmanjši meri in tudi to kar najkasneje, če količkaj mogoče pa sploh ne.

Ta tradicija obremenjuje tudi izpolnjevanje zaščitnih določil avstrijske državne pogodbe z dne 15. maja 1955.

Zatrjevanje, da so obveznosti, ki jih ima Avstrija od narodnostnih, jezikovnih manjšin, od takih strani ni torej res nič novega. Je samo dokaz, da se v miselnosti voditeljev imenovanih organizacij in strank, žal tudi mnogih, če ne večine socialistov, ni vkresala v odnosih do slovenskega naroda, do Jugoslavije in posebej do koroških in štajerskih Slovencev nobena nova misel. Gre za neko konstanto, ob katero se napredni tokovi življenja, odnosa med ljudmi in narodi zaman zaganjajo. Bolj čudno pa je to, da take misli, kakor te organizacije ali razni politiki, izrekajo tudi državni voditelji. Zunanji minister Kirchschläger npr. je že nekajkrat izjavil, da je Avstrija izpolnila pravzaprav že vse obveznosti nasproti Slovincem in Hrvatom po avstrijski državni pogodbi. Ko bo rešen trenutno najbolj aktualen spor zaradi dvojezičnih napisov, bo vse v redu.

Preidimo torej h konkretnemu obravnavanju vprašanja, kakšna je izpolnitev glavnega manjšinskega zaščitnega člena avstrijske državne pogodbe — 7. člena. Najprej nekaj splošnih pripomb: V nasprotju s smislom zaščite po avstrijski državni pogodbi, po ustanovni listini Združenih narodov in splošni deklaraciji o človeških pravicah je že to, da avstrijska ali koroška deželna vlada izdajata zakone in odloke, ki naj bi pomenili izpolnitev določil 7. člena avstrijske državne pogodbe, brez soglasja, brez resnejšega posvetovanja s koroškimi Slovenci. Koroški Slovenci so samo objekt teh odlokov in zakonov. Diktat — to je način ravnanja z njimi. Posebno brutalen primer je bil odlok deželnega glavarja Wedeniga z dne 22. septembra 1958 in zakon, ki je nato legaliziral to gorostasno protizakonitost — manjšinski šolski zakon z dne 19. marca 1959.

(Se nadaljuje)

Najlepše darilo

— Bilo je za moj petnajsti rojstni dan. S Heleno, mojo leto mlajšo sestro sva sedeli na klopi v gozdu za našo hišo in lizali sladoled. Takrat sva zaslišali oster glas naše mame: „Heleno, Jerica, kje sta? Takoj pridita, ker gremo k teti Meti!“

„Jaz že ne grem,“ sem dejala Heleni, ki se je koj nato pognala dol na dvorišče, kjer je imel oče že parkiran avto.

„Kje je pa Jerica?“ sem slišala govoriti mamo.

„Rekla je, da ne gre,“ sem dejala mami. „Danes imam rojstni dan, poleg tega pa bi rada prebrala tole knjigo,“ in sem pokazala na precej debelo knjigo, ki sem jo imela v roki.

„No prav, pa ostani. Ampak glej, da boš doma. Adijo!“ in že so izginili za ovinkom.

Vsa srečna sem se vrnila h klopi, ter se čudila, da sem jo lahko tako pretentala. Doma sem ostala iz povsem drugega razloga. Zadnje čase je namreč k naši hiši večkrat prišel Andrej, fant iz deset minut oddaljenega mesta. Vsak dan sem ga opazovala skozi okno najine, se pravi Helenine in moje spalnice. Prišel je po gozdu, se ustavil pri lopci, ter gledal dol k hiši. Toda nikdar nisem zbrala toliko poguma, da bi šla gor k njemu. Danes pa ni bila priložnost za to, če bi prišel, bi se lahko ves popoldan pogovarjala. Toda vedela sem, da se moje sanje ne bodo uresničile. Zato sem se poglobila v Slodnjakov „Roman o Prešernu“ in nisem slišala, da se je za mojimi hrbtom plazil h klopi Andrej. Zdrznila sem se šele, ko me je rahlo prijel za oči in z izpremenjenim glasom vprašal:

„Kdo sem?“

„Ne vem!“ sem v smehu odgovorila, čeprav sem vedela, da je on.

„Jaz sem, jaz,“ je dejal ter prisedel.

„Si sama?“

„Da, naši so odšli k teti.“

„A tako,“ je odvrnil in se zagledal v knjigo. Dolgo

sva sedela na klopi ter se pogovarjala. Nikdar si nisem mislila, da bom tako zgovorna. Toda, ko me je Andrej prijel za roko, sem čutila, kako mi je v lica udarila kri. Tega seveda on ni mogel opaziti, ker je na zemljo že legel mrak.

„Jerica, ali me imaš kaj rada?“ je nenadoma vprašal.

„Ne vem,“ sem tiho odvrnila in bilo mi je silno nerodno.

„Kaj pa ti mene?“

Namesto odgovora sem na ramenih začutila dvoje rok. Vedela sem, kaj v takih trenutkih sledi, zato sem zaprla oči. Že sem zaznala njegovo lice, ki se je dotaknilo mojega. Še močneje me je objel, nato pa sem začutila njegove ustnice na očeh, na bradi in nazadnje na ustih.

„Če te imam rad?“ je rekel, „zelo, Jerica, zelo te imam rad“ in zopet me je stisnil k sebi ter me poljubil sprva rahlo, potem pa močneje, močneje.

Nekaj časa sem se še branila, potem pa sem vsa otrpla ostala v njegovem objemu.

Toda, kaj ne slišim avta, mar ni to glas naše Heleno?

„Da!“ sem vzkliknila, „oni so.“

Hotela sem se izviti iz Andrejevega objema, vendar me je zopet močno stisnil k sebi in poljubil.

„Naši!“ sem dejala v smrtnem strahu, a Andrej me je že izpustil in rekel:

„Lahko noč Jerica, sladko spi,“ in že stekel v gozd. Vsa onemela sem obsedela na klopi ter se zavedala šele ob prihodu Heleno.

„Kaj si kar sama tukaj?“ je dejala z nasmehom, a ko je zagledala solze v mojih očeh, me je prišla za roko.

„Saj sem ga videla. Že pet minut sem tu.“

Naslonila sem se na sestro in še močneje zajokala.

„Nič ne joči, saj ne bom povedala mami,“ me je tolažila Helenca.

„Hvala!“ sem šepnila, „ampak to je bilo moje najlepše darilo.“

ŠPORTNI VESTNIK

● NOGOMETNA TEKMA
UČITELJEV

Pretekli četrtek so se srečali na globalnem športnem igrišču slovenski učitelji, ki poučujejo na dvojezičnih šolah na Koroškem. Pomerili so se v nogometu, razdeljeni v podjunjsko in rožansko moštvo. Nogometna tekma je bila deloma zelo dobra, saj so igrali v obeh vrstah aktivni nogometaši, ki so si izbrali za poklic učiteljstvo. V moštvi smo lahko opazovali igralce Slovenskega atletskega kluba, moštva iz Šmihela pri Pliberku, celovške Austrie in drugih ekip. Izgledalo je, kakor da igra dvojce dobrih moštvev za prvenstvene točke; vodil in sodil je ravnatelj Cvelf iz Pliberka.

Od začetka je bila prijateljska tekma precej zmehčana in obe moštvi sta igrali nezanesljivo. Zdelo se je, da so Podjunčani boljši. Ko pa so rožanski učitelji dosegli vodilni gol, tekme niso več dali iz rok. Sledil je napad za napadom, sledilo je tudi dosti golov. Čeprav so bili podjunjski učitelji v prvem polčasu še povsem enakovredni (2:3), so morali ob koncu tekme zapustiti igrišče s težkim porazom 2:8.

Srečanje dvojezičnih učiteljev seveda ni veljalo samo nogometu, temveč tudi družabnosti in prijateljskemu razgovoru. Zaradi tega je razumljivo, da se po tekmi niso takoj razšli; pri „Jueni“ so še dolgo diskutirali — tudi o tem ali onem prekršku na nogometnem igrišču.

● SAK SE NE BO SPREMENIL

Kakor je uredništvo Slovenskega vestnika iz zanesljivih virov zvedelo, bo v bodočem nogometnem prvenstvu 2. D razreda igralo za Slovenski atletski klub isto moštvo kot doslej. To se pravi, da SAK ne bo oddal nobenega od igralcev, tudi ne, če bi za tega ali onega nogometaša dobili veliko denarno vsoto. V prvi vrsti gre tukaj za odličnega srednjega napadalca Jožeta Fero, ki je v pretekli nogometni sezoni bil najboljši strelca in za katerega se potegujejo koroški ligaški klubi. Po razgovoru s srednjim napadalcem sklepamo, da se v prestopnem roku ne bo premislil. Zanesljivo je, da bo Slovenski atletski klub okrepil enega terila najmlajšega moštva SAK Marjan Pandel, ki je po izgubi prvenstva za Metlovo odšel k ligaškemu klubu iz Dobrle vasi. Razen Marjana Pandla pa bo prestopil v moštvo Slovenskega atletskega kluba tudi odlični vratar iz sosednje Slovenije.

● 1081 km S KOLESOM
PO JUGOSLAVIJI

Z etapo okrog glavnega mesta Beograda se je preteklo soboto začela 29. mednarodna kolesarska dirka „Po Jugoslaviji“. Na kolesarsko dirko je odpotovalo 87 kolesarjev iz Sovjetske zveze, Danske, Francije, Italije, Bolgarije, Romunije in Jugoslavije. Letošnja 29. kolesarska dirka teče le po južnem delu države in je dolga 1081 kilometrov. Kolesarji bodo dirko prevozili v osmih dneh in v devetih etapah. Najtežja etapa je bila že v nedeljo, ko so se kolesarji povzpeli na visoki Miroč. V 6. etapi so prevozili 1600 m visoko Šar planino, 8. etapa pa jih bo vodila na 2000 m visoko planino Galičico.

Za večji del kolesarjev pomeni dirka „Po Jugoslaviji“ generalko za letošnje svetovno prvenstvo, ki bo v Barceloni.

● 60. TOUR DE FRANCE

Istočasno z jugoslovansko kolesarsko dirko se je v soboto v Haagu začel 60. „Tour de France“, ki pelje 4146 km po zapadni Evropi. Največja športna prireditev Francozov je letos že 60ič po vrsti. Start „Tourea“ je bil letos četrči izven Francije, namreč na Nizozemskem, kolesarska dirka pa teče preko Roubaixa, po predelih severnovzhodne Francije, prek Reimsa in Nancya v Belford v Vogezih. Sledile bodo velike gorske etape v Alpah in Pirenejih. Tekmovalce, ki bodo dospeli v Pariz 22. julija, čaka v teh dvajsetih dneh kolesarske dirke 29 hudih vzponov.

Letošnji „Tour“ bo nekoliko „slabši“, saj bo potekal v senci belgijskega šampiona Merckxa, ki se je nastopu odpovedal. Prav zaradi tega pa ni izključeno, da bo dirka zanimivejša in privlačnejša. Brez Merckxa, ki je letos zmagal na španski kolesarski dirki in na „Giru“, bo „Tour“ popolnoma odprt. Za favorita kolesarske dirke po Franciji velja Španec Ocan, približno enake možnosti pa ima šest kolesarjev: veteran Poulidor, Francoz Thevenet, amaterski svetovni prvak Ovion, Nizozemec Zoetemelk, Belgijec Van Impe in še Španec Fuente.

Ne več besede, samo še dejanja...

(Nadaljevanje s 1. strani)

Za prvo sejo stalnega kontaktnega komiteja je bil določen 11. september 1973, obe slovenski organizaciji pa naj izdelata predlog za dnevni red. Komite bodo sestavljali: po 5 zastopnikov ZSO in NSKS, zvezni kancler in vsi pristojni ministri (navedeni so bili zunanji minister, minister za pouk in umetnost, minister za znanost, minister za pravosodje in notranji minister), najmanj 2 člana koroške deželne vlade ter po 1 zastopnik v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank; po potrebi pa bi prireditelji še nadaljnje člane, ki pa morajo biti sporazumno določeni.

Končno so predstavniki koroških Slovencev opozorili na gradnjo slovenskega kulturnega doma v Celovcu ter zaprosili vlado za ustrezno podporo, ki jo je kancler Kreisky obljubil v eni ali drugi obliki. Drugih konkretnih vprašanj na seji niso obravnavali.

O kakšnem izrecnem uspehu po teh razgovorih govoriti ni mogoče govoriti. Res je

dal kancler Kreisky določena zagotovila glede stalnega kontaktnega komiteja; toda že dejstvo, da se glede terminov nikakor ni hotel vezati, samo še potrjuje upravičenost skepse, ki vlada med koroškimi Slovenci z ozirom na dosedanje trpke izkušnje. Prav tako pa le z „deljenimi čustvi“ sprejemajo ljudi kanclerjevo izjavo, da je ugotavljanje manjšine mogoče izvesti samo ob pristanku manjšine; ravno v tem vprašanju je bilo v zadnjem času slišati že toliko nasprotujočih si izjav, da ni več mogoče spoznati, katera je resnična.

Zato po zadnjih dunajskih razgovorih slej ko prej velja, da koroški Slovenci po trpkih izkušnjah, ki jih imamo od leta 1920 vse do danes, ne moremo več verjeti v dobro voljo velikega dela večinskega naroda za reševanje naših življenjskih problemov. Zato poudarjamo: ne več besede, marveč samo še dejanja nam morejo povrniti zaupanje v pripravljenost Avstrije, da bi pravično rešila manjšinska vprašanja.

RADIO PROGRAM

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.30 — 5.00 — 7.00 — 8.00 — 9.00 — 11.00 — 12.00 — 13.00 — 14.00 — 17.00 — 18.00 — 22.00 — 23.00 — 24.00.

Dnevne oddaje (razen ob nedeljah in praznikih): 4.30 Dobro jutro — 5.30 Danes za vas — 5.45 Informativna oddaja — 6.00 Jutranja kronika — 6.30 Informativna oddaja — 7.25 Pregled sporeda — 7.45 Informativna oddaja — 10.00 Danes popoldne — 10.15 Pri vas doma — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 12.00 Na današnji dan — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 15.00 Dogodki in odmevi — 16.00 Vsak dan za ko noč otroci — 19.10 Obvestila — 19.30 Radijski dnevas — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 19.00 Lahnik — 23.05 Literarni nokturmo.

SOBOTA, 7. 7.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tednik — 9.35 S slovenskimi ansambli zabavne glasbe — 12.10 Melodije za opoldan — 13.15 Zabavna glasba — 14.10 S pesmijo in besedo po Jugoslaviji — 15.40 Pojo naši operni pevci — 17.10 Glasbena medija — 17.20 Gremo v kino — 18.15 Urad za najdene skladbe — 19.15 Z Ansambliom Borisa Franka — 20.00 V soboto zvečer — 21.00 Zabavna radijska igra — 22.20 Oddaja za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plesom v novi tedni.

NEDELJA, 8. 7.: 6.50 Danes za vas — 8.05 Radijska igra za otroke — 9.05 Išče mo popevke poletja — 10.05 Še pomnila, tovariši! — 10.25 Pesmi boja in dela — 10.45 Voščila — 13.15 Zabavna glasba — 13.50 Z domačimi ansambli — 15.05 Popularne operne melodije — 16.00 Radijska igra „Revolution Number 36“ — 16.43 Z velikimi zabavnimi orkestri — 17.05 Nedeljsko športno popoldne — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 S Plesnim orkestrom RTV Ljubljana — 22.40 Vedre note — 23.15 Nočni cocktail.

PONEDELJEK, 9. 7.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.20 Pojemo in igramo za vas, otroci — 9.40 Z velikimi zabavnimi orkestri — 12.10 Melodije za opoldan — 14.10 Amaterski zbori pojo — 14.30 Voščila — 15.40 „Pristužnite nam...“ — 16.40 Zvoki in barve orkestra Martin Böttcher — 17.10 Zvenela imena — 18.15 Pihalne godbe na koncertnem odru — 19.15 Z ansambliom Toneta Kmetca — 20.00 Operni koncert — 21.30 Tipke in godala — 22.15 Zaplešite z nami — 23.15 Popevke se vrstijo.

TOREK, 10. 7.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.20 Otroške igre — 9.40 Z našimi simfoniki v svetu lahke glasbe — 10.20 Poletna

potepanja — 12.10 Melodije za opoldan — 12.40 Poje zbor Glasbene matice — 14.40 „Na poti s kitaro“ — 15.40 Poje basist Nikolaj Gjaurov — 17.10 Popoldanski promenačni koncert — 18.15 V terek nasvidenje! — 19.15 Z ansambliom Maksa Kumra — 20.30 Radijska igra „Selitev“ — 21.45 Melodije v ritmu — 22.15 Od popevke do popevke — 23.15 Časi v zrcalu glasbe.

SREDA, 11. 7.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.35 Glasbeni spomini — 10.20 „O botru petelinu“ — 12.10 Melodije za opoldan — 14.10 Tržaški in Goriški oktet — 14.30 Voščila — 17.10 Operni koncert — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Simfonični orkester RTV Ljubljana — 21.25 Lepe melodije — 22.15 Revija popevk — 23.15 Plesni zvoki.

ČETRTEK, 12. 7.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.20 Mladinski zbori pri nas in po svetu — 9.40 Iz partitur opernih mojstrov — 10.20 Urednikov dnevnik — 12.10 Melodije za opoldan — 13.15 Zabavna glasba — 15.40 V plesnem ritmu — 17.10 Koncert po željah poslušalcev — 18.15 Z zabavnim orkestrom RTV Ljubljana — 19.15 Z ansambliom Milana Ferleža — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 22.15 Za ljubitelje jazz — 23.05 Iz albanske lirike.

PETEK, 13. 7.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.20 Glasba vam pripoveduje — 9.40 Glasovi v ritmu — 12.10 Melodije za opoldan — 12.40 Z domačimi ansambli — 14.10 Ljudska glasba drugih narodov — 14.30 Voščila — 16.40 Popoldanski sestank z orkestrom John Andrews Tartaglia — 17.10 Iz glasbene literature polpretekla doba — 18.50 Ogledalo našega časa — 19.15 S Triom Avgusta Stanka — 20.00 Naj narodi pojo — 20.30 „Top-pops 13“ — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Besede in zvoki iz logov domačih — 23.15 Paleta popevk in plesnih ritmov.

SLOVENSKE ODDAJE
RADIO CELOVEC

SOBOTA, 7. 7.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 8. 7.: 7.10 Puhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 9. 7.: 13.45 Informacije — Za našo vas.

TOREK, 10. 7.: 9.30 Narodne pesmi in viže — 13.45 Informacije — Sport — Otroci, poslušajte!

SREDA, 11. 7.: 13.45 Informacije — Pesmi koroških pesnikov — Za našo knjižno polico.

ČETRTEK, 12. 7.: 13.45 Informacije — Zena, družina, dom.

PETEK, 13. 7.: 13.45 Informacije — Odlomki iz opere „Gorenjski slavček“.

Redek popolni sončni mrk

omogočil znanstvenikom zanimive raziskave

Več sto znanstvenikov iz številnih držav sveta je minulo soboto spremljalo sončni mrk, ki je v mavretanskem mestu Nouakchott trajal sedem minut in štiri sekunde. Bil je najdaljši od leta 1717, naslednji tak pojav pa strokovnjaki napovedujejo šele za leto 2150.

Torej je povsem razumljivo, da so temu redkemu naravnemu pojavu posvetili v znanstvenem svetu izredno pozornost. Največ znanstvenikov se je zbralo v Keniji, kjer pa je bilo dopoldne oblačno, tako da so se raziskovalci zaskrbljeno ozirali v nebo. Drugače je bilo v glavnem mestu Mavretanije. Ljudje so videli, kako se je na soncu najprej pojavil majhen krog, ki je postopno naraščal, dokler ni povsem pokril sončne ploskve. Na Zemljo je legel mrak, ljudje so se začeli ogrinjati, kajti temperatura se je naglo znižala.

V Las Palmasu na Kanarskih otokih je vzletelo nadzvočno letalo „Concorde“ s skupino znanstvenikov, ki so se spustili v dirko z mrkom. Po zaslugi tega hitrega letala, ki leti s hitrostjo nad 2000 kilometrov na uro v višini 17.000 metrov, so znanstveniki lahko celo uro spremljali sončni mrk, ta čas pa so proučevali med drugim tiste žarke, ki jih na Zemlji ni mogoče spremljati, ker se odbijajo od zemeljskega ozračja. Znanstveniki se zanimajo za popolni sončni mrk predvsem zato, ker omogoča proučevanje sončne „atmosfere“. Slepeča svetloba za nekaj minut izgine, ta čas pa lahko astronomi proučujejo med drugim tudi sončno korono.

Nenadna tema, ki je na območju popolnega sončnega mrka za nekaj minut obdala vse živo, je omogočila raziskave tudi biologom, ki so proučevali obnašanje raznih živali.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 7. 7.: 16.25 Za otroke — 16.30 Indian River — 17.15 Za družino — 18.00 „Straži“ — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Novo v kulturi — 18.55 Oddaja Heinz Conradsa — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Sport — 20.15 Glasbena oddaja — 21.20 Sport — 21.50 Čas v sliki — 21.55 Pustolovščina taksakvega živinorejca v Braziliji.

NEDELJA, 8. 7.: 16.30 Haf in Raf — 16.30 Mladost kmečka hči — 17.10 Za družino — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Angleščina — 18.30 Odprava v kraljestvo živali — 19.30 Čas v sliki — 19.40 Sport — 20.15 Mesto zločina — 21.45 Čas v sliki in sport.

PONEDELJEK, 9. 7.: 18.00 Angleščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Stan Laurel in Oliver Hardy — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Sport — 20.15 Jason King — 21.10 Latinska Amerika prite nja govoriti — 22.10 Čas v sliki.

TOREK, 10. 7.: 18.00 Seržant Preston — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Alpe — most Evrope — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Sport — 20.15 Prostor za živali — 21.00 J. Paul Getty v Sutton Place-u — 21.50 Čas v sliki.

SREDA, 11. 7.: 11.00 Otok strasti — 16.30 Za otroke — 17.10 Za mladino — 17.25 Počitnice na ladji — 18.00 Tri žene v hiši — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Televizijska kuhinja — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Sport — 20.15 21.20 Saga o Forsytha — 22.10 Čas v sliki.

Četrtek, 12. 7.: 18.00 Moj sin — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Športni mozaik — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Sport — 20.15 Poročilo zvezdnikov in zvezdnic — 21.20 Beethovneve sonatine na klavirju — 22.05 Čas v sliki.

PETEK, 13. 7.: 11.00 Canaris — 18.00 Orientacija — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Pater Brown — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Sport — 20.15 Senzacija pod cirkuško kupolo — 21.15 Poročilo v rdečo-belo-rdečem — 22.15 Čas v sliki — 22.20 Sveta z drugega sveta, utopijski pustolovski film.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 7. 7.: 14.00 Tenis — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Sport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Evropa in Adam ali bitke z Napoleonom — 21.45 Čas v sliki.

NEDELJA, 8. 7.: 18.00 Tedenski obzornik — 18.30 Poročilo v sliki — 19.40 Novo v kulturi — 20.10 Vzgoja — 20.15 Upornik v duhovniškem oblačilu — 21.45 Čas v sliki.

PONEDELJEK, 9. 7.: 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Sport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Pagovor — 21.05 Karl Valentin — 21.45 Čas v sliki.

TOREK, 10. 7.: 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Sport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Canaris, film — 22.00 Teleprezije.

SREDA, 11. 7.: 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Sport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Glasba — 21.15 Naslov brez filma — 22.05 Teleprezije.

ČETRTEK, 12. 7.: 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Sport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Svet in znanost — 21.15 Simon Templar — 22.00 Teleprezije.

PETEK, 13. 7.: 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.00 Za konec tedna — 20.06 Sport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Sleparska komedija — 21.50 Teleprezije.

TV JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 7. 7.: 14.00 Tenis — 18.15 Obzornik — 18.30 Risanka — 18.45 Plesna učiteljica — filmska komedija — 19.45 Risanka — 19.50 Cirkak — 20.00 Dnevnik — 20.30 Split 73 — 21.40 Junaki cirkuške arene — 22.05 Šerif v New Yorku — 22.55 Kažipot — 23.15 Poročila.

NEDELJA, 8. 7.: 8.45 Neznani leteči predmeti — 9.55 Po domače s šentjernejskim oktetom in ansambliom Rudija Mohorka — 10.10 Kmetijska oddaja — 10.55 Otroška matineja — 11.50 Poročila — 11.55 Kažipot — 18.20 Poročila — 18.25 Janoški — 19.45 Risanka — 19.50 Cirkak — 20.00 Dnevnik — 20.35 Split 73 — 21.45 Rezerviran čas — 22.00 Športni pregled — 22.30 Poročila.

PONEDELJEK, 9. 7.: 16.45 Madžarski pregled — 18.15 Obzornik — 18.30 Pustite jih živeti — 19.00 Mladi za mlade — 19.45 Risanka — 19.50 Cirkak — 20.00 Dnevnik — 20.35 Viva Maria, film — 22.35 XXI. stoletje — 23.00 Poročila.

TOREK, 10. 7.: 17.15 Madžarski pregled — 18.15 Obzornik — 18.25 Mačkan in njegov trop — 18.55 Na sedmi stazi — 19.15 Zabavna glasba — 19.45 Risanka — 19.50 Cirkak — 20.00 Dnevnik — 20.35 Vojna in mladi — 21.25 Kaj hočemo — 21.45 Kulturne diagonale — 22.15 Poročila.

SREDA, 11. 7.: 16.45 Madžarski pregled — 18.10 Obzornik — 18.25 Mačkan in njegov trop — 18.55 Na sedmi stazi — 19.15 Zabavna glasba — 19.45 Risanka — 19.50 Cirkak — 20.00 Dnevnik — 20.35 Reportaža — 21.45 Gorenje — 20.40 Deviška kraljica — 22.10 Glasbeni nokturmo — 22.25 Poročila.

ČETRTEK, 12. 7.: 16.45 Madžarski pregled — 18.15 Obzornik — 18.30 Izbor športnih in turističnih filmov — 18.55 Neznani leteči predmeti — 19.45 Risanka — 19.50 Cirkak — 20.00 Dnevnik — 20.35 Kam in kako na odhiti — 20.40 Četrtekovi razgledi — 21.30 Varovane igre — 22.15 Poročila.

PETEK, 13. 7.: 16.45 Madžarski pregled — 18.05 Obzornik — 18.20 Veseli tobogan — 18.55 Doktor na pohodu — 19.20 Plavanje — 19.45 Risanka — 19.50 Cirkak — 20.00 Dnevnik — 20.35 Viva Maria, film — 22.35 XXI. stoletje — 23.00 Poročila.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tisk: Založništvo in tiskarska družba e. o. J. Drava, Celovec — Borovlje.